

AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE

Tellija: Kaitseministeerium

Juhan Kivirähk

Aprill 2015

SISUKORD

SISUKORD	2
KOKKUVÕTE	4
UURINGU TAUST	8
1 Valim	8
2 Küsitlustöö	9
3 Teostajad	11
UURINGU TULEMUSED	12
1 Hinnangud Eesti elule ning ohuks Eesti üle	12
2 Institutsioonide usaldusväärsus	15
2.1 Üldine taust	15
2.2 Kaitsejõudude usaldusväärsus	16
3 Julgeolek ning ohud	18
3.1 Julgeolek maailmas ning Eestis	18
3.2 Ohud maailma julgeolekule	20
3.3 Ohud Eestile	22
3.4 Julgeoleku tagatised	25
4 Eesti elanikkonna kaitsetahe	26
4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse	26
4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses	28
4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda	30
4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral	31
4.5 Mis teemadel vajaksite rohkem informatsiooni?	32
5 Eesti kaitsevõime	34
5.1 Hinnang Eesti kaitsevõimele	34
5.2 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas	35
5.3 Valmisolek omapoolseks annetuseks riigikaitsele	36
5.4 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel	36
5.5 Hinnang Eesti piiri kaitstusele	37
6 Eesti riigikaitse korraldus	38
6.1 Suhtumine ajateenistusse	38
6.2 Suhtumine kutselisse kaitseväkke	42
6.3 Suhtumine riigikaitse laiapõhjalisse käsitusse	43
6.4 Kaitseleidi ülesanded	44
6.5 Suhtumine Kaitseleiiduga liitumisse	45
7 NATO	46
7.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse	46
7.2 NATO abi võimaliku ohu korral	48
7.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele	49
8 Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid	50
8.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides	50
8.2 Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid	51
8.3 Afganistani operatsiooni kuvand	52
9 Veteranipoliitika	53

10	Riigikaitse alane teave.....	54
10.1	Riigikaitseõpetus koolides	54
10.2	Postimehe vahel ilmuv lisaleht Riigikaitse.....	55
LISAD	56
1	Vastuste koondtabelid	56
2	Sagedustabelid eestlaste vastustega	56
3	Sagedustabelid mitte-eestlaste vastustega	56
4	Sagedustabelid Eesti kodanike vastustega	56

KOKKUVÕTE

- Turu-uuringute AS viis 2015. aasta märtsis Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitse teemalise avaliku arvamuse uuringu, mille käigus küsitleti 1207 Eesti elanikku alates 15 aasta vanusest. Tegemist oli juba kolmekümne seitsmenda küsitlusega avaliku arvamuse monitooringuseerias, mis sai alguse 2000. aastal.
- Sisepoliitilise kliima poolest on küsitlusperioodi peamiseks iseloomustajaks 1. märtsil toimunud riigikogu valimised – küsitus algas kaks päeva pärast valimispäeva. Valimiste tulemused olid küsitluse ajal avalikkusele juba teada (valimistulemustega jäi rahule üle 70 protsendi valimisealistest kodanikest), kuid valitsuskoalitsiooni moodustamise läbirääkimised alles käisid. Küsitlusperioodi välispoliitilist õhustikku ilmastas habras relvarahu Ukrainas ning Venemaa meedias jätkuv lääneriikide vastane propagandakampaania. Ilmselt eelkõige selle mõjul on järjest halvenemas eestivenelaste hoiakud Eesti riigikaitse suhtes ning NATO rolli osas Eesti julgeoleku tagamisel. Samal ajal on meie NATO liitlased astunud järjest konkreetsemaid samme oma kohaloleku tugevdamiseks Eestis, mis omakorda on tugevdanud eestlaste usku riigikaitse.
- Võrreldes sügisega on vastanute seas rohkem neid, kes hindavad Eesti elus toimunud muutusi positiivselt (36%), kahanenud on nende osakaal, kelle arvates elu on muutnud halvemaks (23%). Eestlastest vastajad on Eesti arengu suhtes selgelt positiivsemalt meelestatud kui vene keelt kõnelevad vastajad.
- Uuringus mõõdeti inimeste uhkustunnet selle üle, et nad elavad Eesti Vabariigis ning et Eesti kuulub Euroopa Liitu ja NATOsse. Eestis elamise üle tunneb väga või küllalt sageli uhkust ja heameelt 52 protsenti kõigist küsitletutest, sh 58% eestlastest ja 39% mitte-eestlastest. Euroopa Liidu ja NATO liikmeks olek inimestele nii tähtis ei tundu: Euroopa Liitu kuulumise üle on sageli uhked 37% ja NATOsse kuulumise üle 39% küsitletutest. Ka EL ja NATO suhtes on eestlaste ja mitte-eestlaste suhtumine oluliselt erinev. Näiteks NATOsse kuulumine teeb sageli uhkeks vaid 12 protsenti venekeelsetest vastajatest ja 50 protsenti eestlastest.
- Kümnest institutsioonist, mille usaldusväärsust paluti vastajatel hinnata, on kõige kõrgem usaldus Päästeameti vastu (täielikult või pigem usaldab 94%). Päästeametile järgnevad pingereas Politsei- ja Piirivalveamet (84%), kaitsevägi (78%), Kaitseliit (71%), Vabariigi President (63%), NATO (62%) ja Euroopa Liit (61%). Piisavalt kõrge on ka valitsuse (57%), peaministri (55%) ja riigikogu (55%) usaldusväärsus. Paraku on venekeelse elanikkonna usaldus riigi poliitiliste ja riigikaitsealiste institutsioonide vastu kohati kuni poole madalam kui eestlastel. Eriti suur on vahe NATO usaldusväärsuses, mida eestlastest usaldab 78 protsenti, venekeelsetest vastajatest aga ainult 28%.
- Veel kunagi varem selle arvamusmonitooringu 16 aasta jooksul ei ole olnud nii suur osa (70%) Eesti elanikkonnast arvamusel, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus. Vaid 7 protsenti usub, et maailm muutub eeloleval dekaadil turvalisemaks ja 15% arvab, et olukord püsib muutumatuna.
- Eesti julgeolekuolukorda tajuvad vastajad mõnevõrra positiivsemana – võrdselt 32% on nii neid, kelle arvates turvalisus suureneb, kui ka neid, kelle arvates olukord ei muutu. Kui olukorda maailmas nähakse muutumas järjest ebaturvalisemaks, siis Eesti osas on turvalisushinnang muutunud võrreldes sügisega pisut positiivsemaks.

- Peamiste ohtudena maailma julgeolekule tõstavad vastajad esile Venemaa tegevust oma mõjuvõimu taastamiseks (kindlasti peab seda julgeolekuohuks 46% küsitletutest), terrorivõrgustike tegevust (44%) ja Islamiriigi tegevust (44%). Kui paljusid globaalseid ohte hinnatakse eesti- ja venekeelsete vastajate poolt sarnaselt, siis põhimõtteline erinevus on Venemaa tegevuse hindamisel. Eestlaste jaoks on Venemaa selgelt ohuks number üks (64%), kuid taolist arvamust jagab vaid kuus protsenti venekeelsetest vastajatest.
- Sarnaselt eelmistele uuringutele tajutakse Eestit ähvardavate ohtudena kolme, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks: 71% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak Eesti riiklike infosüsteemide vastu (nn küberrünnak), 61% hinnangul võib mõni välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides ning 50% arvates võib riiki tabada ulatuslik merereostus. Ülejäänud ohtude osas on ülekaalus need vastajad, kes peavad nende realiseerumist pigem vähetõenäoliseks. Siiski on ka ulatusliku või piiratud sõjalise rünnaku tõenäosust hakatud, eriti just eestlaste seas, varasemast tõenäolisemaks hindama (väga või küllaltki tõenäoliseks peab neid ohte vastavalt 46% ja 37% eestlastest).
- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (63% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Sarnaselt varasemale on oluliselt teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (46%), sellele järgneb käesolevas küsitluses kolmandaks tõusnud koostöö ja head suhted Venemaaga (30%), mida peavad peamiseks julgeolekugarantiiks venekeelsed vastajad (67%; eestikeelsetest vastajatest vaid 13%). Eestikeelsete vastajate jaoks on selgelt olulisim julgeolekugarantii NATO-sse kuulumine (79%; venekeelsetest 28%) ja teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (52%; venekeelsed 31%).
- Relvastatud vastupanu osutamise vajalikuks pidamine sõjalise kallaltungi korral on tõusnud möödunud kevade tasemele (83%). Kui arvestada vea piirides toimunud üheprotsendilist tõusu, võib öelda, et passiivne kaitsetahe ei ole Eesti elanikkonnal veel kunagi nii kõrge olnud. Eestikeelsed vastajad peavad relvastatud vastupanu vajalikumaks kui mitte-eestlased (vastavalt 89% ja 71%).
- Oma võimete ja oskuste kohaselt oleks valmis kaitsetegevuses osalema 68% eestlastest ja 40% venekeelsetest vastajatest. Kui eestlaste kaitsetahe on 8 protsendi võrra tõusnud, siis mitte-eestlastel 5 protsendi võrra langenud. Kui vaadata aga vaid meessoost kodanike valmisolekut riigikaitstes osaleda, siis on eesti meeste kaitsetahe endiselt väga kõrge: alla 60-aastastest on valmis riiki kaitsma ligi 90 protsenti. Venekeelsete meessoost kodanike seas on see näitaja 60-protsendi ringis.
- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist iga viies inimene. Kõige enam on aldis lahkuma alla 40 aastased eestimaalased. Eestlastest sooviks sõjalise konflikti korral riigist lahkuda 16%, venekeelsetest 31%.
- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on küllaltki madal: vaid 27% teaks, mida ta saaks teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung, 69% aga ei pea end sellest piisavalt informeerituks. Trend on siiski positiivne – iga uuringuga on teadlike inimeste osakaal paari protsendi võrra kasvanud. Inimesed vajaksid enda sõnul rohkem informatsiooni sellest, kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna konfliktipiirkonda sattunud (44%), kuidas on kavas teavitada ohu korral avalikkust (44%) ning kuidas korraldatakse evakueerimist (41%). Meessoost vastajad tunnevad keskmisest pisut enam huvi ka mobilisatsiooni ja oma kohustuste vastu riigikaitstes osalemiseks.
- Eesti riigi kaitsevõimele antud hinnangud on võrreldes eelmise küsitlusega paranenud: Eesti kaitsmist võõrriigi rünnaku korral peab kindlasti või tõenäoliselt võimalikuks 56% küsitletutest (eestlastest 63%).

- Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiab kolmandik vastanutest, et kaitsekulutusi tuleks tõsta ja 18%, et neid võiks vähendada. Eestlaste ja venekeelsete vastajate suhtumine kaitsekulutustesse pöördvõrdeline: eestlaste seas on kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid sama palju kui on venekeelsete elanike hulgas kulutuste kärpimise pooldajaid – vastavalt 43% ja 44%.
- Veidi üle kolmandiku eestlastest ja seitsmendik venekeelsetest vastajatest oleks valmis omapoolseks rahaliseks annetuseks Eesti riigikaitse toetuseks.
- Riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel andis positiivse hinnangu 70% elanikkonnast – seda on kaheksa protsenti enam kui novembris, kuid kolm protsenti vähem kui aasta tagasi märtsis. Eestlaste hinnang riigikaitse arendamisele võrreldes mitte-eestlastega on positiivsem (vastavalt 78% ja 54%).
- Kui eelmisel sügisel olid hinnangud Eesti riigipiiri kaitstusele selgelt negatiivsed, siis nüüdseks on positiivseid ja negatiivseid hinnanguid võrdselt. Siiski on eelkõige just eestlastest vastajad endiselt domineerivalt kriitilised. Kui sügisel andis Eesti välispiiri kaitstusele negatiivse hinnangu tervelt kaks kolmandikku eestlastest, siis nüüdseks on kriitiliste hinnannute osakaal küll endiselt kõrge, kuid kahanenud 54 protsendile. Venekeelsetest vastajatest tajub probleeme idapiiri kaitstusega vaid iga viies.
- Noormeeste ajateenistuse suhtes on kõik Eesti elanikud väga soosivalt meelestatud: koguni 94% peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks, sh 67% kindlasti vajalikuks. Kolm neljandiku vastajatest leiab, et sobiva koormusega võiksid kaitseväeteenistuse läbida ka väiksemate tervisehäiretega noormehed.
- Suurem osa inimestest (68%) suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt – 26% mõistab sellise käitumise hukka ja 42% suhtub sellesse negatiivselt. Keskmisest tolerantsemad on ajateenistusest kõrvalhoidmise suhtes nooremad vanusegrupid – alla 20-29 aastastest suhtub kõrvalehoidmisesse mõistvalt 40 protsenti.
- Alates 2013. aastast naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist – märtsis pidas seda kindlasti või pigem vajalikuks üle poole küsitletutest. Eestlased ja nooremad vastajad on soolise võrdõiguslikkuse küsimuses kaasaegsemate hoiakutega kui venekeelsed ja vanemaealised. Kui eestlastest peab naiste võimalust ajateenistust läbida vajalikuks 61%, siis venekeelsetest vaid 29 protsenti. Suurem osa naiste vabatahtliku ajateenistuse pooldajatest peab vajalikuks, et naised läbiksid ajateenistuse eraldi programmi järgi.
- 82% elanikkonnast eelistab riigikaitse ülesehitusel praeguse süsteemi säilitamist, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga. Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitsevæele üleminekut pooldab 13 protsenti.
- Ligi 80 protsenti küsitletutest (eestlastest 84 protsenti) on arvamusel, et selline laiapõhjaline lähenemine, mille kohaselt ei ole riigikaitse mitte ainult kaitsevæe ja Kaitseliidu, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne, on Eesti jaoks kas kindlasti või tõenäoliselt sobiv. Siiski võib arvata, et riigikaitse laiapindne käsitus ei oma Eesti inimeste jaoks veel piisavalt konkreetset sisu.
- Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesandeks võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks, mida märgib kõige olulisema ülesandena 37% küsitletutest ja kolme olulisema kogusummas 54 protsenti. Järgneb kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmine elanikkonna hulgas, mis on olulisim 17% ja kolme olulisema seas 44% küsitletute arvates. Päästetegevuses osalemist õnnetuste ja katastroofide korral nimetab esimesena 13% ja kolme hulgas 54%.
- Kaitseliidu tegevuses osaleb küsitletutest neli protsenti, mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 23 protsendil. Kui neile, kes Kaitseliitu ei kuulu, tehtaks ettepanek Kaitseliiduga või sellega seotud organisatsioonidega ühineda, oleks kindlasti valmis liituma 5% ja arvatavasti 19%. Liitumisvalmidus on kõrgem nooremate vastajate seas.

- Eesti kuulumist NATO-sse pooldab 72% elanikkonnast. Jätkuvalt jaheneb venekeelsete vastajate suhtumine NATOsse. Kui venekeelsetest vastajatest pooldas NATOsse kuulumist vaid 31 protsenti, siis eestlastest 91%.
- Sellesse, et Eestit ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi, usuvad ligi pooled küsitletutest (59% eestlastest ja 24% venekeelsetest). Kindlustunde kasvule NATO toetuse osas on kaasa aidanud juba ette võetud sammud Eesti turvalisuse tagamisel, mida elanikkond valdavalt toetab: NATO liitlasvägede kohalolekut Eestis toetab 68% elanikkonnast (88% eestlastest) ning 70 protsenti küsitletutest (eestlastest 78%) leiab, et NATO on Eesti julgeoleku tagamiseks juba piisavalt teinud.
- 60% elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes. Eestlaste toetus Eesti kaitsejõudude osalemisele missioonidel on suurem (72%), venekeelsetel vastajatel madalam (32%). Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist peetakse vajalikuks ennekõike seetõttu, et see annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse (seda nimetas ühe põhjusena kolmest 62%) ning tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi (55%).
- Afganistani missiooni kuvand on Eesti elanike silmis väga mitmetahuline. Inimestel on selgelt positiivne hoiak Afganistanis teeninud Eesti kaitseväelaste professionaalsuse suhtes (70% nõustub selle seisukohaga), aga samas on küllaltki palju ka neid, kes peavad Eesti kaitseväelaste elude ohtuseadmist välismissioonil lubamatuks (51%).
- Sõna „veteran“ on ühiskondlikus teadvuses tugevalt seotud Teise maailmasõja kuvandiga (59%), Eesti kaitseväe missioonidega Kosovos, Afganistanis ja Iraagis seostab veterane vaid 11 protsenti. Enamik (67%) küsitletutest peab kindlasti või pigem vajalikuks veterani päeva tähistamist jüripäeval, 23. aprillil. Venekeelsete vastajate seas on väga palju neid, kes sellise päeva olemasolust midagi ei tea ega oska selle kohta hinnangut anda. Arvestades, et mitte-eestlaste jaoks seostub sõna „veteran“ eelkõige II Maailmasõjaga (õigemini Suure Isamaasõjaga), võib arvata, et veterane ollakse harjunud austama pigem ühel teisel päeval aastas.
- Seda, et kõigis keskharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust, leiab kindlasti või arvatavasti 87 protsenti küsitletutest. Riigikaitseõpetust peavad enam-vähem võrdselt vajalikuks nii eesti- , kui ka venekeelsed vastajad.
- Postimehe vahel ilmuv riigikaitse teemaline lisa on sügisega võrreldes leidnud uusi lugejaid – 14 protsendilt on lugejate osakaal kasvanud 18 protsendile. Arvestades, et Postimehe regulaarseid lugejaid (vähemalt kord nädalas) on eestlaste seas üle 30 protsendi, siis arenguruumi veel muidugi on.

UURINGU TAUST

Käesolev aruanne on koostatud Turu-uuringute AS-i poolt 3 - 24. märtsini 2015. aastal läbi viidud omnibussiküsitluse ning varasemate samalaadsete küsitluste tulemuste põhjal. Aruanne esitatakse **Kaitseministeeriumile**.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada, milline on:

- Üldised hinnangud elule Eestis ning uhkus ja heameel Eesti üle;
- Riiklike institutsioonide (sh. kaitsestruktuuride) usaldusväärsus elanike seas;
- Elanike hinnangud Eestit ning maailma ähvardavatele julgeolekuriskidele;
- Arvamused Eesti osalemise kohta rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel;
- Elanike kaitsetahe ning hoiakuline käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- Hinnangud Eesti kaitsevõimekusele;
- Suhtumine NATO-sse ja selle rolli Eesti julgeoleku tagamisel;
- Suhtumine meeste kohustuslikku ning naiste vabatahtlikku ajateenistusse;
- Suhtumine Kaitseliitu ning arusaamad Kaitseliidu ülesannetest
- Suhtumine riigikaitseõpetusse koolides.

Aruande esimeses osas on toodud meetoodika kirjeldus, teises osas tulemused koos jooniste ning kommentaaridega, lisades on esitatud tulemuste tabeljaotused oluliste taustatunnuste lõikes.

1 Valim

Küsitlus viidi läbi Omnibuss-keskkonnas. Omnibuss on regulaarselt (kindla ajakava järgi) läbiviidav uuring, mille üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi alalised elanikud alates 15 aasta vanusest, kokku 1 107 791 inimest (ESA, 01.01.2014.a.).

Tavapärane omnibussi valim on suurusega **1000 vastajat**. Valim moodustatakse üldkogumi **proportsionaalse mudeli alusel**. Mudeli aluseks on piirkonnad ning asula suurus (elanike arv), mille alusel valitakse kokku 100 lähteadressi (valimipunkti). Lähteadressi valik iga piirkonna sees toimub **juhulikkuse põhimõttel** Rahvastikuregistri aadressiloendite alusel.

Seekordses küsitluses moodustati lisaks põhivalimile ka **lisavalim suurusega 200 vastajat**, et saavutada **venekeelse elanikkonna täielikum esindatus** valimis. Ehkki üldjaotustes on elanikkonna keeleline koosseis kaalutud tegelikkusele vastavaks (st. suurendades eestikeelsete ja vähendades venekeelsete vastajate mõju), võimaldab valimi selline suurendamine täpsemalt analüüsida üksikute venekeelse elanikkonna rühmade hoiakuid ja arvamusi.

Vastajate valikul lähteadressil rakendati nn „**noore mehe reeglit**“. See tähendab, et valimisse sattunud aadressil viiakse läbi intervjuu noorima kodusoleva meessoost leibkonna liikmega vanuses 15 ja rohkem aastat, kui mehi kodus ei ole, siis noorima naisega. Selline meetod annab neile vastajate kategooriatele, kes tavaliselt harvemini kodus viibivad (nooremad inimesed, meesterahvad), lisatõenäosuse valimisse sattuda, muutes nii empiirilise valimi elanikkonna tegeliku soolis-vanuselise koosseisule vastavamaks.

Lähtumine üldkogumi proportsionaalsest mudelist tagab valimi esinduslikkuse ehk võimaluse uuringu alusel tehtud järeldusi üldistada kogu Eesti vastavaealisele elanikkonnale. 1000 inimese küsitlemisel ei ületa maksimaalne viga $\pm 3,10\%$, väiksemate gruppide vaatlemisel võib viga olla suurem.

Järgnevas tabelis 1 on toodud valimivea piirid proportsioonihinnangul 95% usaldusnivool.

Tabel 1 Valimivea piirid

	Vastuse proportsioon											
	50%	45%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
10	30.99%	30.83%	30.36%	29.56%	28.40%	26.84%	24.79%	22.13%	18.59%	13.51%	10.57%	8.68%
20	21.91%	21.80%	21.47%	20.90%	20.08%	18.98%	17.53%	15.65%	13.15%	9.55%	7.48%	6.14%
30	17.89%	17.80%	17.53%	17.07%	16.40%	15.49%	14.31%	12.78%	10.74%	7.80%	6.10%	5.01%
40	15.49%	15.42%	15.18%	14.78%	14.20%	13.42%	12.40%	11.07%	9.30%	6.75%	5.29%	4.34%
50	13.86%	13.79%	13.58%	13.22%	12.70%	12.00%	11.09%	9.90%	8.32%	6.04%	4.73%	3.88%
60	12.65%	12.59%	12.40%	12.07%	11.60%	10.96%	10.12%	9.03%	7.59%	5.51%	4.32%	3.54%
70	11.71%	11.65%	11.48%	11.17%	10.73%	10.14%	9.37%	8.36%	7.03%	5.11%	4.00%	3.28%
80	10.96%	10.90%	10.73%	10.45%	10.04%	9.49%	8.77%	7.82%	6.57%	4.78%	3.74%	3.07%
90	10.33%	10.28%	10.12%	9.85%	9.47%	8.95%	8.26%	7.38%	6.20%	4.50%	3.52%	2.89%
100	9.80%	9.75%	9.60%	9.35%	8.98%	8.49%	7.84%	7.00%	5.88%	4.27%	3.34%	2.74%
110	9.34%	9.30%	9.15%	8.91%	8.56%	8.09%	7.47%	6.67%	5.61%	4.07%	3.19%	2.62%
120	8.95%	8.90%	8.76%	8.53%	8.20%	7.75%	7.16%	6.39%	5.37%	3.90%	3.05%	2.50%
130	8.59%	8.55%	8.42%	8.20%	7.88%	7.44%	6.88%	6.14%	5.16%	3.75%	2.93%	2.41%
150	8.00%	7.96%	7.84%	7.63%	7.33%	6.93%	6.40%	5.71%	4.80%	3.49%	2.73%	2.24%
200	6.93%	6.89%	6.79%	6.61%	6.35%	6.00%	5.54%	4.95%	4.16%	3.02%	2.36%	1.94%
300	5.66%	5.63%	5.54%	5.40%	5.18%	4.90%	4.53%	4.04%	3.39%	2.47%	1.93%	1.58%
500	4.38%	4.36%	4.29%	4.18%	4.02%	3.79%	3.51%	3.13%	2.63%	1.91%	1.49%	1.23%
750	3.58%	3.56%	3.50%	3.41%	3.28%	3.10%	2.86%	2.55%	2.15%	1.56%	1.22%	1.00%
1 000	3.10%	3.08%	3.03%	2.95%	2.84%	2.68%	2.48%	2.21%	1.86%	1.35%	1.06%	0.87%
1 500	2.53%	2.52%	2.48%	2.41%	2.32%	2.19%	2.02%	1.81%	1.52%	1.10%	0.86%	0.71%

2 Küsitlustöö

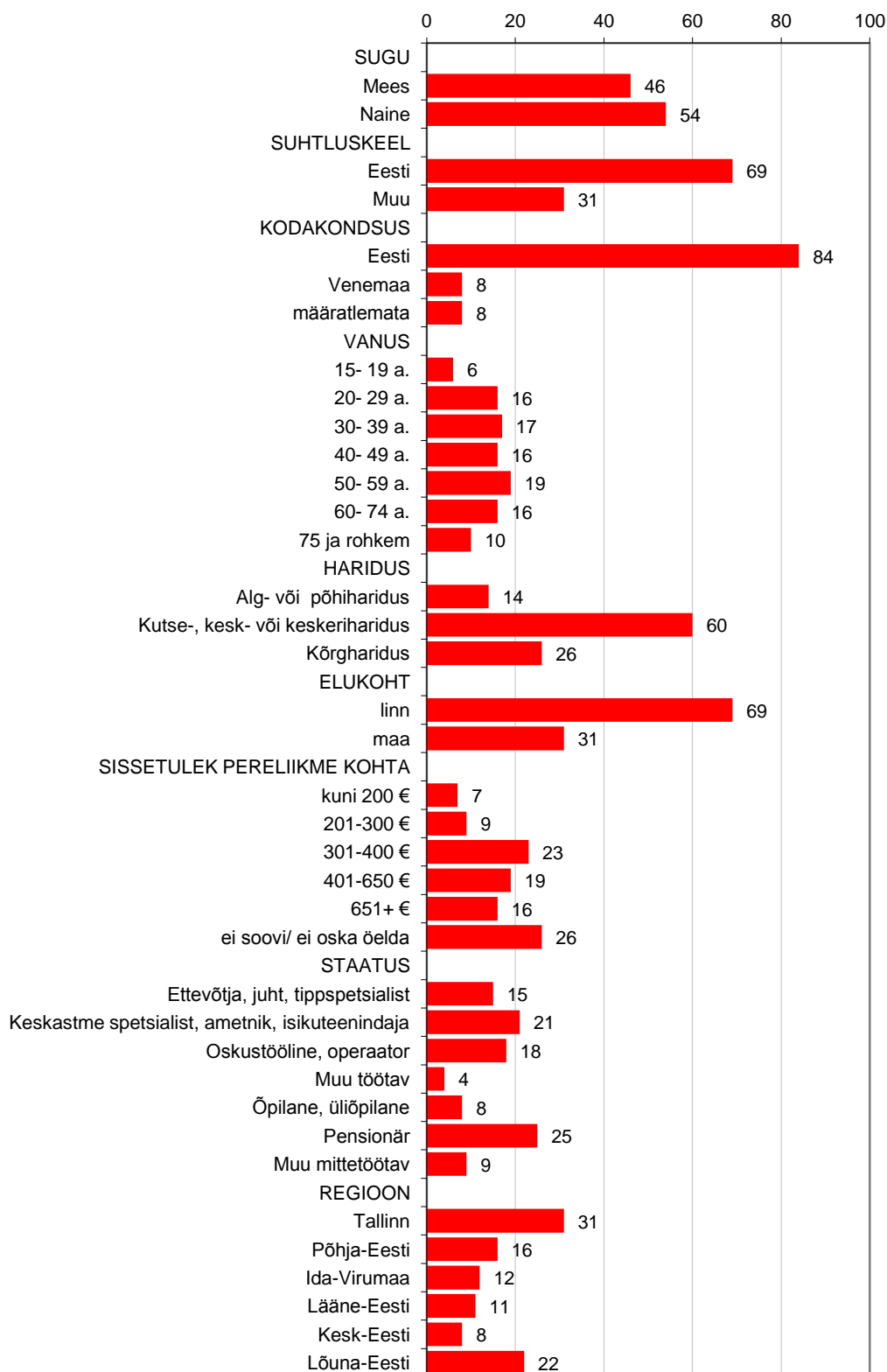
Küsitlusmeetodina kasutati personaalintervjuud tahvelarvutite vahendusel, mis viidi läbi vastavalt respondendi eelistusele kas eesti või vene keeles. Küsitlustöös osales **56** vastava ettevalmistuse saanud Turu-uuringute AS-i küsitajat. Kokku viidi läbi **1207** intervjuud. Vastanute sotsiaal-demograafiline profiil on toodud joonisel 1.

Ülevaade küsitlustöö tulemustest (külastatud aadresside arv, intervjuu mitte-toimumise põhjused) on esitatud tabelis 2.

Tabel 2 Küsitlustöö tulemused

Põhjused, miks küsitlus ei toimunud	Kokku
Peres ei ela sihtrühma kuuluvaid inimesi	884
Kedagi pole kodus	2956
Sihtrühma kuuluv inimene pole kodus	52
Keelduti kontaktist	708
Sihtrühma kuuluv inimene keeldus intervjuust	803
Muu mittetoimumise põhjus	157
Ei ole eluruumid või aadressile ei pääse ligi	148
Kokkuvõte	
Kokku aadresse	6915
Korduvvisiite	930
Korrektset täidetud küsimustikke	1207

Uuringutulemuste tötluseks kasutati andmetöötluspaketti SPSS for Windows 17.0.

Joonis 1 Vastanute sotsiaaldemograafiline profiil, %, n=1000

3 Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

Aruanne, projekti juhtimine:
Valim/Küsitlustöö koordineerimine:

Juhan Kivirähk
Marina Karpištšenko,
Kristel Toom,
Rutt Vihtla.

Andmesisestuse koordineerimine:
Andmetöötlus ja tabelid:
Tellija-poolne kontaktisik:

Asta Pajos
Tõnis Stamberg
Lauri Vahtre

Kontaktandmed:

- Üldtelefon: 585 29 700
- E-post: post@turu-uuringute.ee
- Kodulehekülg: www.turu-uuringute.ee
- Aadress: Pärnu mnt. 102, korpus A, 11312 Tallinn

Uuringujuhi kontaktandmed:

- Telefon: 5515200
- E-post: juhan@turu-uuringute.ee

UURINGU TULEMUSED

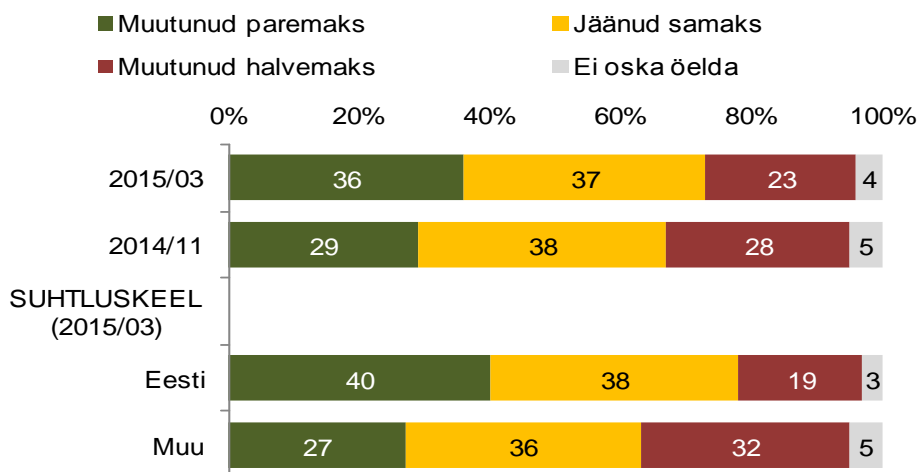
1 Hinnangud Eesti elule ning uhkus Eesti üle

Inimeste suhtumist ühiskonnaelu erinevatesse küsimustesse, sealhulgas ka riigikaitse, mõjutab oluliselt see, kui positiivselt või negatiivselt hinnatakse Eesti elu tervikuna.

Võrreldes sügisel toimunud küsitlusega on seekord Eesti elus toimunud muutustele antud hinnang positiivsem. Kasvanud on nende vastajate osakaal, kes tajuvad muutusi paremuse poole, kahanenud negatiivse hinnangu andnute osakaal. Küllap on suhtumisi mõjutanud ka riigikogu valimiste vahetu eelnemine küsitlusperioodile – valimised toovad ikka kaasa lootuse, et asjad hakkavad paremuse poole liikuma.

Peamiselt on nihe positiivsemas suunas tingitud eestlaste hoiakute paranemisest, venekeelsete vastajate seas on hinnangud jäänud samaks.

Joonis 2. Hinnangud muutustele Eesti elus (%) ; N = kõik vastajad)

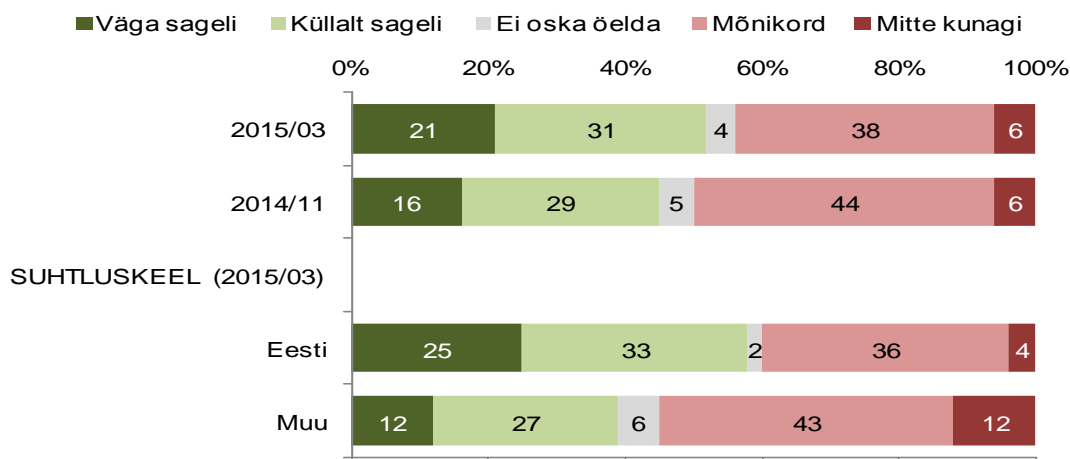

Kõige positiivsemalt hindavad Eesti arengut 20-40 aastased ja kõrgharidusega vastajad, kelle seas muutusi paremuse suunas tajub enam kui 40 protsenti. Hinnanguid mõjutab ka vastaja majanduslik olukord – muudatusi paremuse poole hakatakse keskmisest enam tajuma alates 500 euro suurusest sissetulekust ühe leibkonna liikme kohta kuus.

Sellest, kuidas tajutakse muutusi Eesti elus, sõltub olulisel määral ka see, kas Eestis elamise üle tuntakse uhkust ja heameelt.

Ka selles küsimuses on suhtumine muutunud paremaks: neid, kes tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli on üle 50 protsendi ning neid, kes tunnevad niimoodi mõnikord – 38 protsenti. Nende vastanute osakaal, kes ei tunne Eestis elamise üle kunagi uhkust või heameelt, püsib kuuel protsendil.

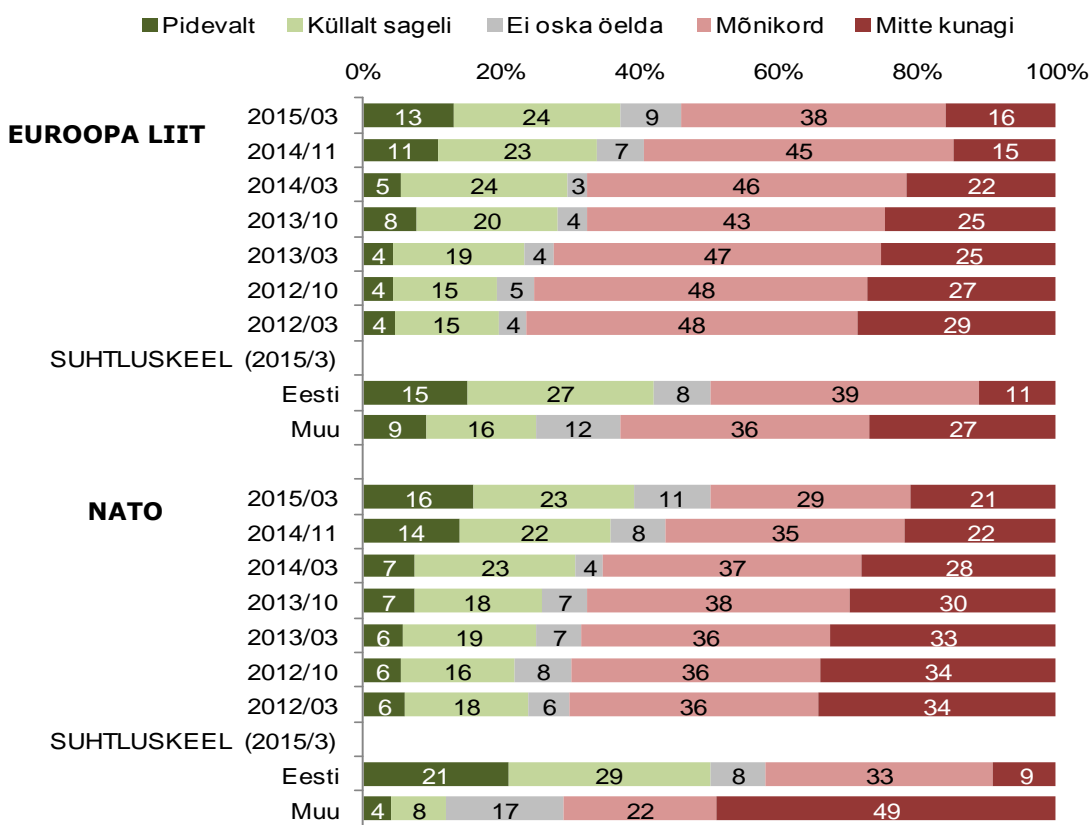
Joonis 3. Uhus ja heameel selle üle, et elatakse Eesti Vabariigis (%) ; N = kõik vastajad)

Ka siin on selge erinevus eesti- ja muukeelsete vastajate seisukohtades. Eestikeelsetest vastajatest tunnevad uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli 58%, muukeelsete hulgas 39%. Venekeelsete vastajate seas on 43 protsenti selliseid, kellele Eestis elamine tekitab positiivseid emotsioone vaid mõnikord ja 12 protsendile mitte kunagi. Kõige kriitilisemalt suhtuvad Eestis elamisele määratlemata kodakondsusega vastajad.

Heameel ja uhkus Eestis elamise üle on siiski märgatavalt suurem kui uhkustunne Eesti kuulumise üle Euroopa Liitu ja NATO-sse. Võrreldes sügisega on eestimaalaste uhkus Euroopa Liitu ja NATO-sse kuulumise taas mõne protsendipunkti võrra tõusnud: **pidevalt või küllalt sageli on Euroopa Liitu kuulumise üle uhke olnud 37% ning NATO liikmesuse üle 39% elanikest (Joonis 4)**. Mitte kunagi ei ole oma sõnutsi Euroopa Liitu kuulumise üle uhkust tundnud 16% ja NATO puhul 21% inimestest.

Joonis 4. Eesti riigi kuulumise üle uhkuse tundmine (%) ; N = kõik vastajad)

Suhtluskeele alusel ilmnevad suhtumises Euroopa Liidu ja NATO liikmesusse siiski üsna olulised erinevused. Eriti suured on erinevused **NATO liikmeks oleku hindamise puhul: selle üle tunnevad uhkust ja heameelt 50% eestikeelsetest ja vaid 12% venekeelsetest Eesti elanikest.** 49% muukeelsetest vastajatest ütleb, et nad ei ole mitte kunagi tundnud uhkust selle üle, et Eesti on NATO liige. Eestikeelsetest vastajatest arvab nii vaid 9%.

Järgmisest tabelist on näha, kuidas on seotud uhkus ja heameel Eestis elamise üle ning Euroopa Liitu ja NATO-sse kuuluvuse üle hinnangutega Eesti elu arengule. Positiivse suhtumisega Eesti üldisesse arengusse kaasneb ka suurem uhkustunne ning vastupidi – nende seas, kes tajuvad Eesti arengut negatiivselt, on ka oluliselt vähem neid, kes tunnevad uhkust ja heameelt nii Eestis elamisest kui ka EL-i ja NATO-sse kuulumisest.

Tabel 3 – Eesti elule antud hinnangute seos uhkuse ja heameelega Eesti üle

Kas tunnete uhkust ja heameelt ...	Eesti elu on muutunud		
	paremaks	jäänud samaks	halvemaks
... Eestis elamise üle väga v. küllalt sageli mitte kunagi	69% 2%	50% 5%	30% 15%
... Eesti EL-i kuulumise üle väga v. küllalt sageli mitte kunagi	55% 7%	32% 14%	15% 32%
... Eesti NATO-sse kuulumise üle väga v. küllalt sageli mitte kunagi	54% 12%	37% 20%	17% 38%

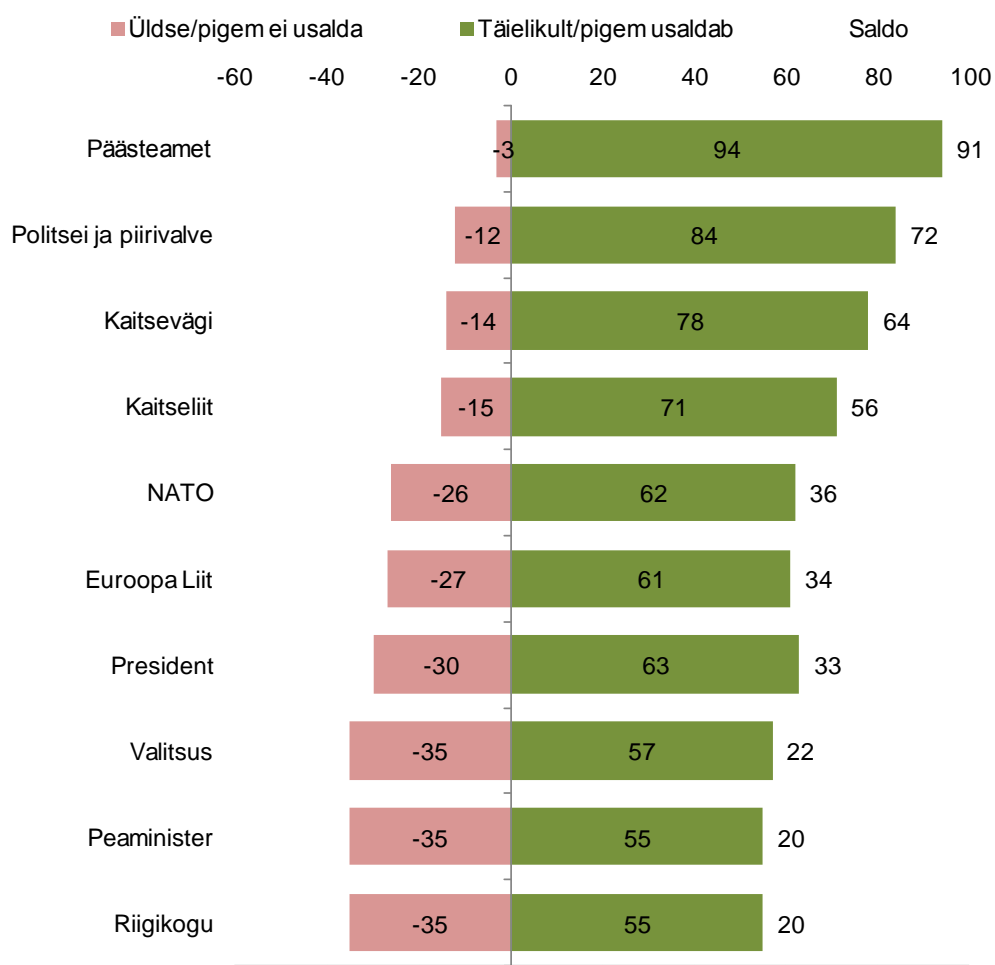
2 Institutsioonide usaldusväärsus

Uuringus on vaatluse all elanike usaldus mitmete riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Institutsioonide valik on tehtud, arvestades nende olulist rolli Eesti julgeolekupoliitika kujundajana, elluviijana või toetajana.

2.1 Üldine taust

Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväärst nelja kategooriaga skaalal: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda. Kümnest uuringusse lülitatud institutsioonist usaldatakse kõige enam Päästeametit – seda usaldab 94% Eesti elanikkonnast, järgnevad Politsei- ja piirivalveamet, kaitseväge ja Kaitseliit (Joonis 5).

Joonis 5. Institutsioonide usaldusväärsus (%; N = kõik vastajad)

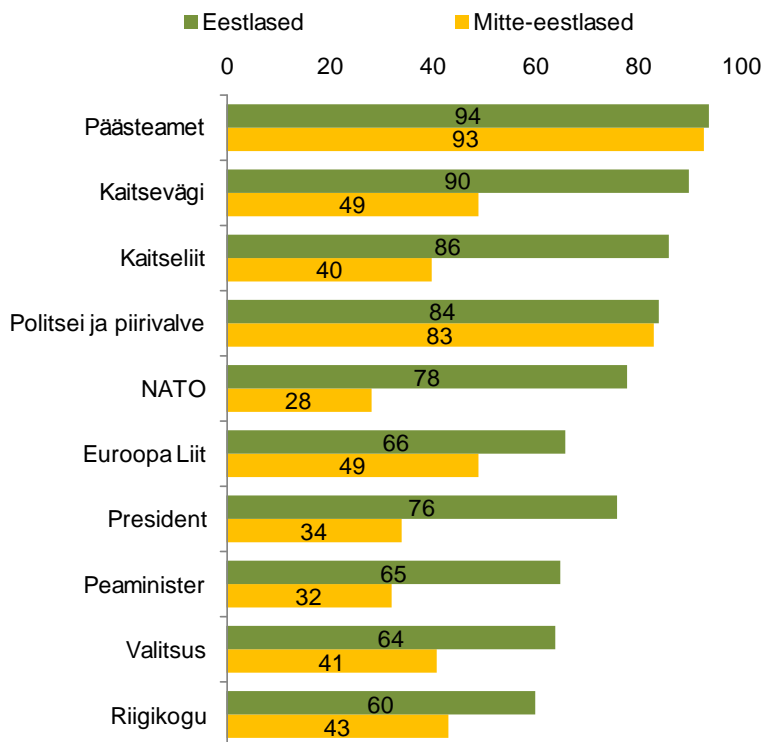

Kui päästjate ning politsei ja piirivalve usaldusväärsus püsib varasemal tasemel, siis kaitseväge ja Kaitseliidu usaldus on mõne protsendipunkti võrra langenud. Võrreldes sügisese uuringuga on kahanenud ka NATO ja Euroopa Liidu usaldusväärsus.

Eesti poliitilistest institutsioonidest ei ole muutnud usaldus presidendi ja peaministri vastu, küll on aga kasvanud usaldus valitsuse ja riigikogu vastu – küsitlus toimus ju vahetult pärast riigikogu valimisi.

Eestikeelse elanikkonna usaldus kõikide institutsioonide vastu on suurem kui mitte-eestlastel (Joonis 6). Suurimad erinevused ilmnevad NATO (eestikeelsetest elanikest usaldab täielikult või pigem 78%, muukeelsetest 28%), Kaitsealiidu (86% vs 40%), presidendi (76% vs 34%), peaministri (65% vs 32%) ning kaitseväge (90% vs 49%) puhul.

Joonis 6. Institutsioonide usaldusväärsus eesti- ja muukeelsete elanike silmis (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

2.2 Kaitsejõudude usaldusväärsus

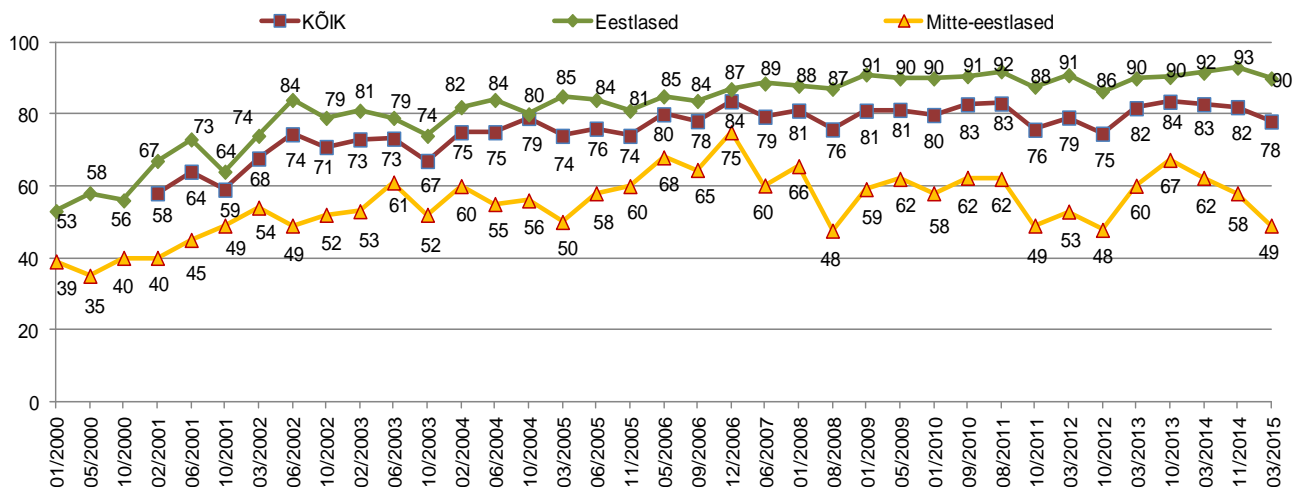
Kaitseväge, mis on Päästeameti järel usaldusväärseuse pingereas kolmandal, eestlaste hinnangutes aga teisel kohal, **usaldas 2015. aasta märtsis 78% Eesti elanikest** (Joonis 7). See tähendab sūgisega võrreldes neljaprotsendilist langust. Kui eestlaste seas on langus väike (93 protsendilt 90-le), siis mitte-eestlaste seas on see märkimisväärne: kaitseväge usaldab täielikult või pigem usaldab vaid 49% mitte-eestlastest (novembris 2014 oli see näitaja 58%).

Kui eesti emakeelega vastajate seas on kaitseväge usaldusväärsus juba aastaid pūsinud stabiilselt väga kõrgel tasemel (veidi alla või üle 90 protsendi), siis venekeelsete vastajate hulgas on jätkuvat langustrendi naha alates eelmise aasta kevadest. Tõenäoliselt võib siin mõju avaldada Ukraina ja Venemaa vahelise relvakonflikti taustal Venemaa massimeediast lähtuv info, mis ,kritiseerides NATO-t, mõjutab kahtlemata ka suhtumist Eesti kaitsevärke.

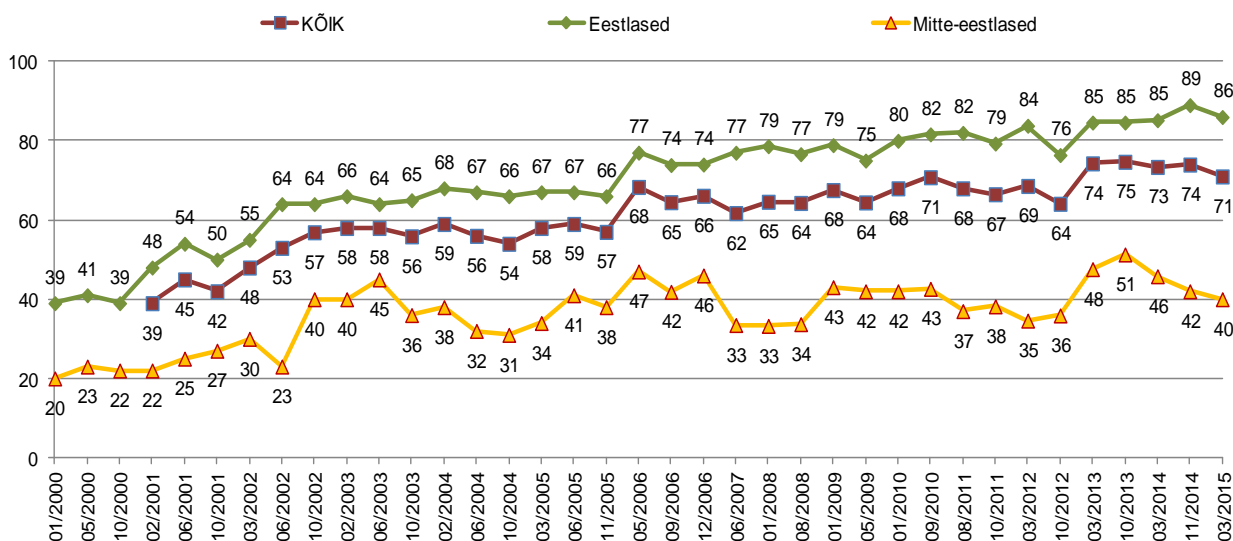
Kaitseliit asub usaldusväärsemate institutsioonide seas kohe kaitseväge järel – Kaitseliitu usaldas 2015. aasta märtsis 71% Eesti elanikest (Joonis 8).

Ka Kaitseliidu puhul järgib mitte-eestlaste usaldustrend sama mustrit nagu näeme kaitseväge puhul – alates eelmisest kevadest on Kaitseliidu usaldusväärsus venekeelsete vastajate seas selges languses. Käesolevas uuringus usaldas Kaitseliitu 86% eestlastest ning vaid 40 protsenti venekeelsest elanikkonnast.

Joonis 7. Kaitseväge usaldusväärsus 2000-2015; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Joonis 8. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000-2015; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

3 Julgeolek ning ohud

Kolmas peatükk annab ülevaate julgeolekut käsitlevatest küsimustest: milliseks prognoositakse eeloleval aastakümnel olukorda maailmas ja Eestis, milliseid ohtusid peavad elanikud lähemate aastate jooksul Eestis tõenäoliseks ning mis aitaks tagada Eesti riigi julgeolekut.

3.1 Julgeolek maailmas ning Eestis

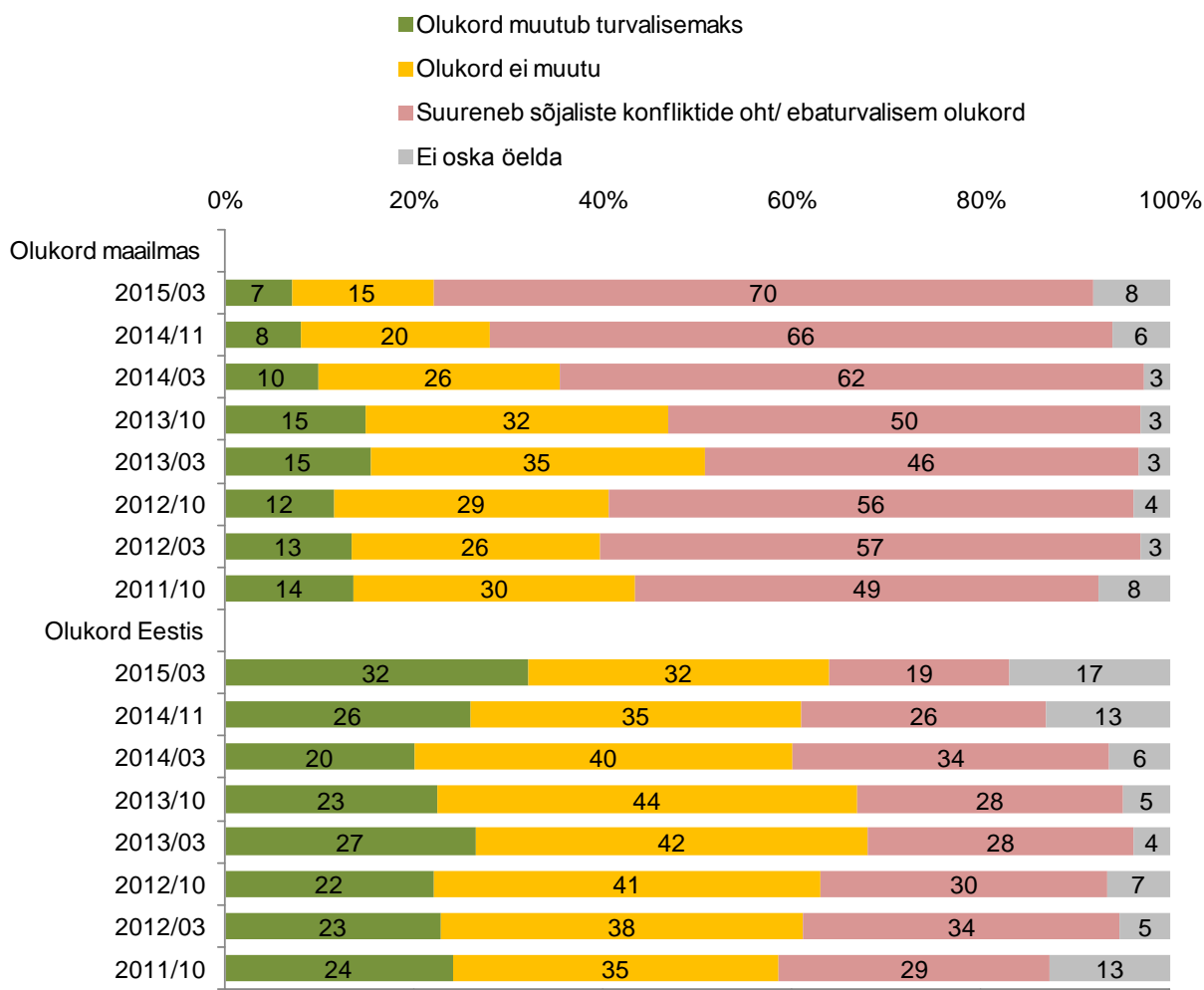
Küsimus maailma ja Eesti julgeolekuolukorra kohta esitati erinevas sõnastuses:

A. Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?

B. Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates tingimustes?

Veel kunagi varem selle uuringuseeria jooksul ei ole olnud nii suur osa (70%) Eesti elanikkonnast arvamusel, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus (Joonis 9). Vaid 7% usub, et maailm muutub eeloleval dekaadil turvalisemaks ja 15% arvab, et olukord püsib muutumatuna. Isegi 2008. aasta augustis, pärast Venemaa-Gruusia sõjalist konflikti, ei hinnatud olukorda sedavõrd kriitiliseks (Joonis 10).

Joonis 9. Olukord maailmas ja Eestis eeloleval aastakümnel, 2011-2015 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

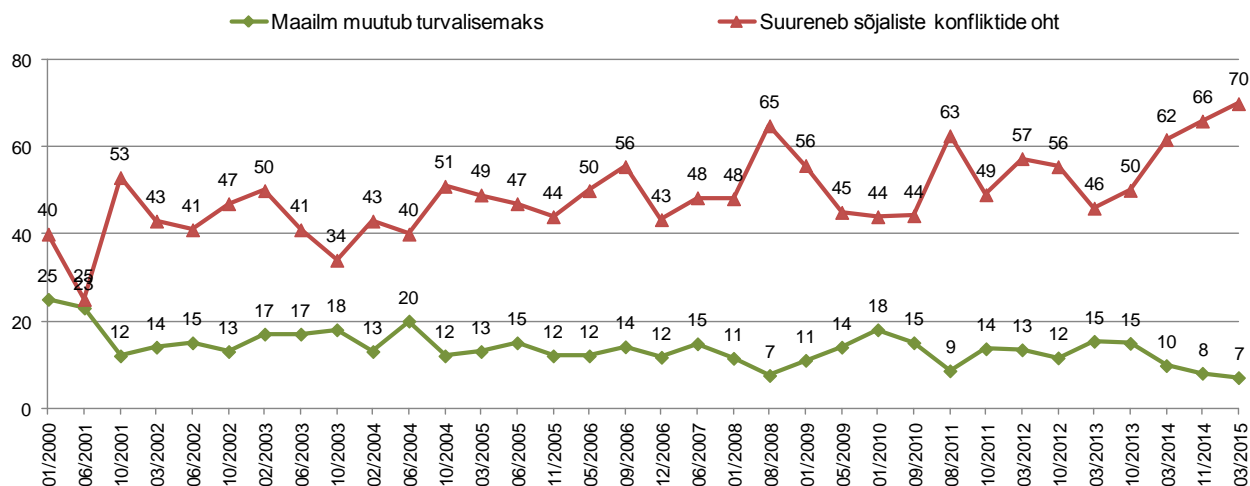
Eesti olukorda tajutakse positiivsemana kui situatsiooni maailmas tervikuna ja hinnang on eelmise küsitlusega võrreldes muutunud positiivsemaks: 32 protsenti arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes, sama palju on neid, kes eeldavad, et olukord ei muutu. 19 protsenti vastajaist näeb ette turvalisuse olukorra halvenemist. Võrreldes eelmise küsitlusega on kasvanud nende vastajate osakaal, kes ei oska oma hinnangut anda.

Eestlased ja mitte-eestlased hindavad Eesti ja maailma turvalisuse olukorda erinevalt.

Eestlased on maailma julgeolekuriskide osas ohutundlikumad – tervelt 75 protsenti neist näeb olukorda halvenevat. Veneeelsetest vastajatest jagab seda seisukohta 58%, eestlastega võrreldes panustatakse rohkem olukorra endiseks jäämisele (21 protsenti eestlaste 13 protsenti vastu).

Seevastu Eesti tuleviku hindamisel on eestlased positiivsemad: 35 protsenti arvab, et kümne aasta pärast elame me turvalisematest tingimustes (veneeelsetest 26%). Ka selles küsimuses peavad veneeelsed vastajad tõenäolisemaks olukorra muutumatust (40%, eestlastest 28%).

Joonis 10. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2015 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

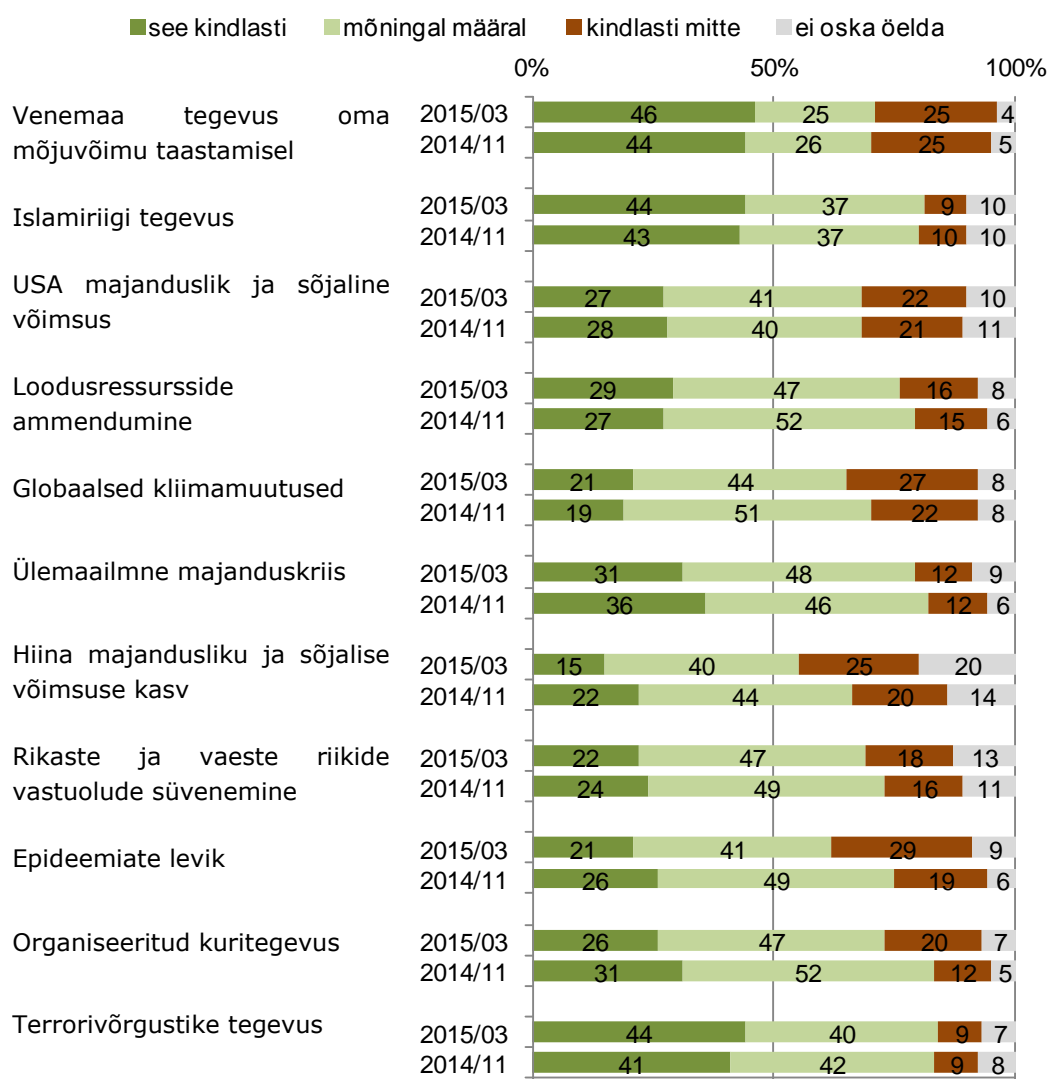

3.2 Ohud maailma julgeolekule

Palusime käesolevas küsitluses vastajatel hinnata, mil määral kujutavad nende arvates ohtu rahule ja julgeolekule maailmas erinevad tänapäeval aktuaalsed tegurid.

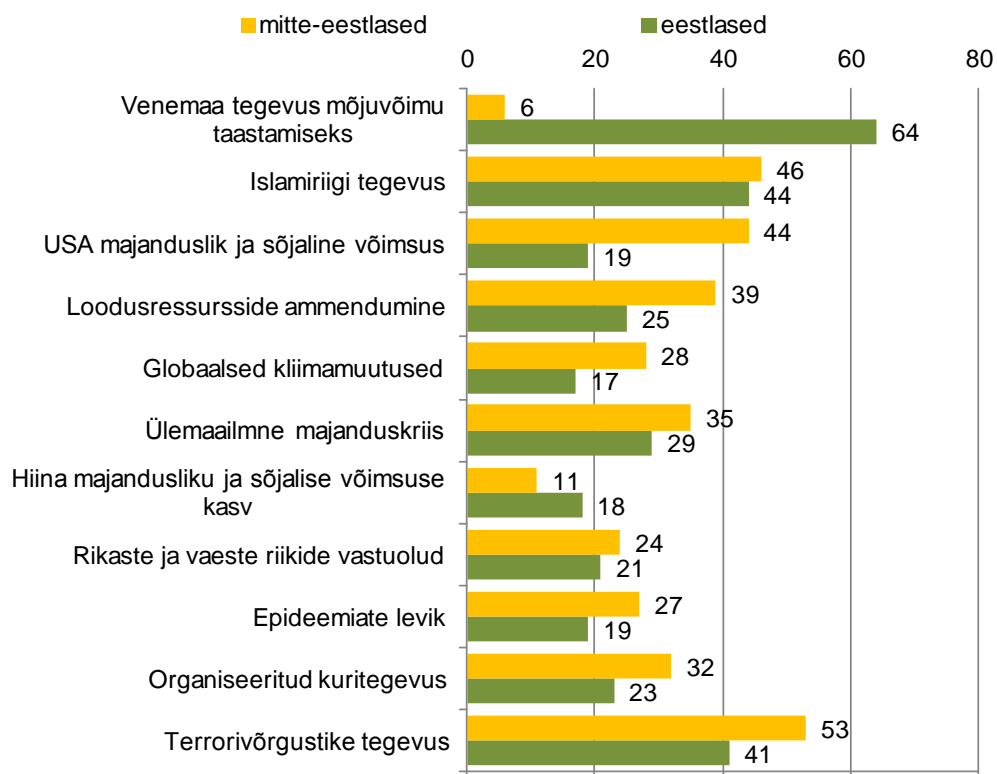
Kõige olulisemate ohtudena tõstavad vastajad esile Venemaa tegevust oma mõjuvõimu taastamiseks (seda peab kindlasti julgeolekuohuks 46% küsitletutest), Islamiriigi tegevust (44%) ja terrorivõrgustike tegevust (44%). Koos vastusega „mõningal määral“ tõusevad ohtudena esile pea kõik küsimuses loetletud riskid. Kõige vähem osatakse peljata Hiina mõjuvõimu kasvu maailmas, epideemiate levikut ja globaalseid kliimamuutusi. (Joonis 11).

Joonis 11. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2015 (%) ; N = kõik vastajad)

Kui paljusid globaalseid ohte hinnatakse eesti- ja venekeelsete vastajate poolt sarnaselt, siis põhimõtteline erinevus on **Venemaa tegevuse hindamisel oma mõjuvõimu taastamiseks endise NSV Liidu territooriumil**. Eestlaste jaoks on see selgelt ohuks number üks - seda peab kindlasti probleemiks **64% eestlastest**. Sama arvamust jagab aga **vaid kuus protsenti venekeelsetest** vastajatest. Viimastest ei pea **kaks kolmandikku ei pea Venemaad ohuks maailma julgeolekule** (joonis 12).

Joonis 12. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2015, vastused „see kindlasti“
(%; eesti- ja muukeelsete võrdlus)

Samal ajal peavad venekeelsed vastajad kõige olulisemaks ohuks terrorivõrgustike tegevust maailmas. Kui Islamiriigi ohtlikkust maailma julgeolekule tajuvad sarnasena nii eestlased kui mitte-eestlased, siis viimased peavad Islamiriigiga võrdselt ohtlikuks ka USA majanduslikku ja sõjalist võimsust.

Venekeelsed vastajad tähtsustavad eestlastest rohkem ka loodusressursside ammendumist, epideemiate ohtu ning organiseeritud kuritegevust.

3.3 Ohud Eestile

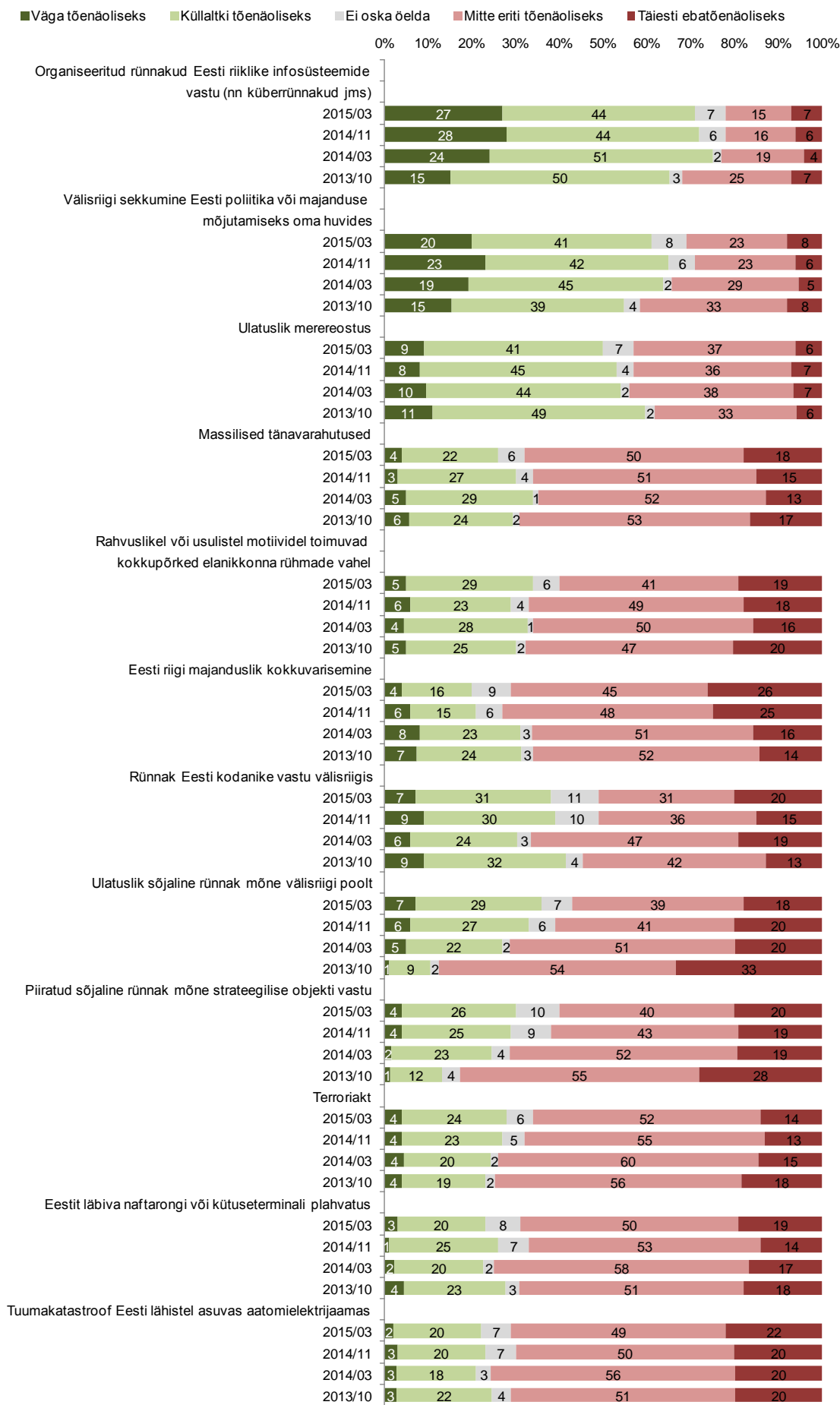
Eesti riiki ähvardavate ohtude tõenäosuse väljaselgitamiseks esitatakse vastajaile 12 erinevat võimalikku ohtu ning palutakse hinnata nende esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul (Joonis 13).

On kolm peamist ohtu, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks: 71% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak Eesti riiklike infosüsteemide vastu (**nn küberrünnak**), 61% hinnangul võib mõni **välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides** ning 50% arvates võib riiki tabada **ulatuslik merereostus**.

Ülejäänud ohtude osas on ülekaalus need vastajad, kes peavad nende realiseerumist pigem vähetõenäoliseks. Rünnakut Eesti kodanike vastu välisriigis peavad väga või küllaltki tõenäoliseks 38%, ulatuslikku või piiratud sõjalist rünnakut Eesti vastu vastavalt 36% ja 30%, rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid elanikkonna rühmade vahel 34%, terroriakti 28%, massilisi tänavarahutusi 26%, Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatust 23%, tuumakatastroofi Eesti lähistel asuvas aatomielektijaamas 22% ja Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist 20%.

Võrreldes novembris 2014 toimunud küsitlusega on õige pisut kasvanud rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvate kokkupõrgete ja ulatusliku sõjalise rünnaku tõenäoliseks pidajate osakaal.

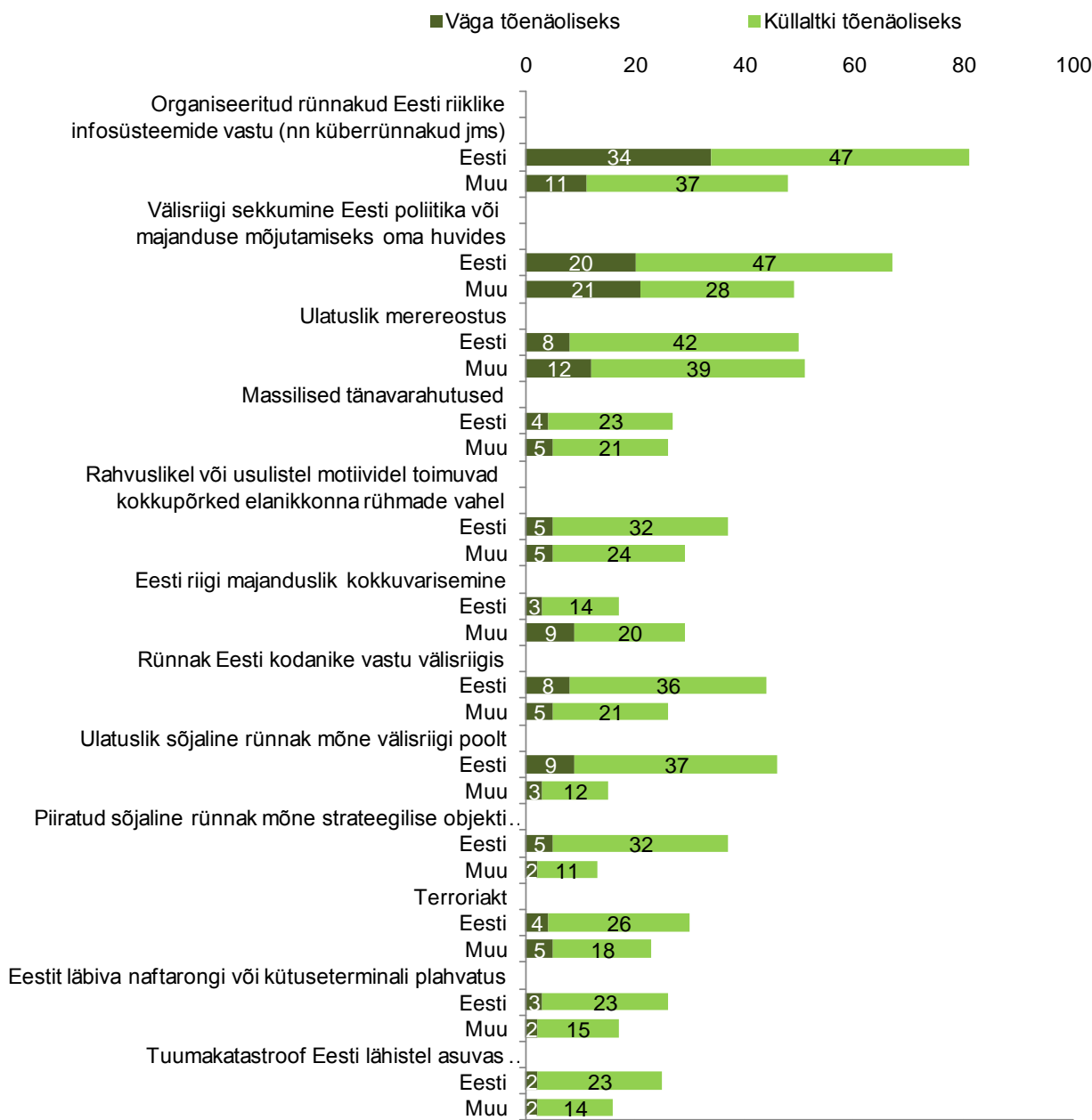
Joonis 13. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul, 2013-2015 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Ka Eesti siseste ohtude hindamisel ilmnevad olulised erinevused vastajate **peamise suhtluskeele lõikes** (Joonis 14). Eestlased peavad enamikke ohte tõenäolisemaks kui venekeelsed vastajad. Erandiks on vaid Eesti riigi majandusliku kokkuvarisemine, mida muukeelsetest peab väga või küllaltki tõenäoliseks 29%, eestlasest vaid 17%. Võrdset hinnatakse ulatusliku merereostuse ja tänavarahutuste tõenäosust.

Oluliselt tõenäolisemaks peavad eestikeelsed vastajad küberrünnakuid (vastavalt 81% ja 48%), välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks (67% vs 49%), ulatuslikku sõjalist rünnakut (46% ja 15%) või piiratud sõjalist rünnakut mõne strateegilise objekti vastu (37% ja 13%), samuti rünnakut Eesti kodanike vastu mõnes välisriigis (44% ja 26%).

Joonis 14. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%; N = kõik vastajad)

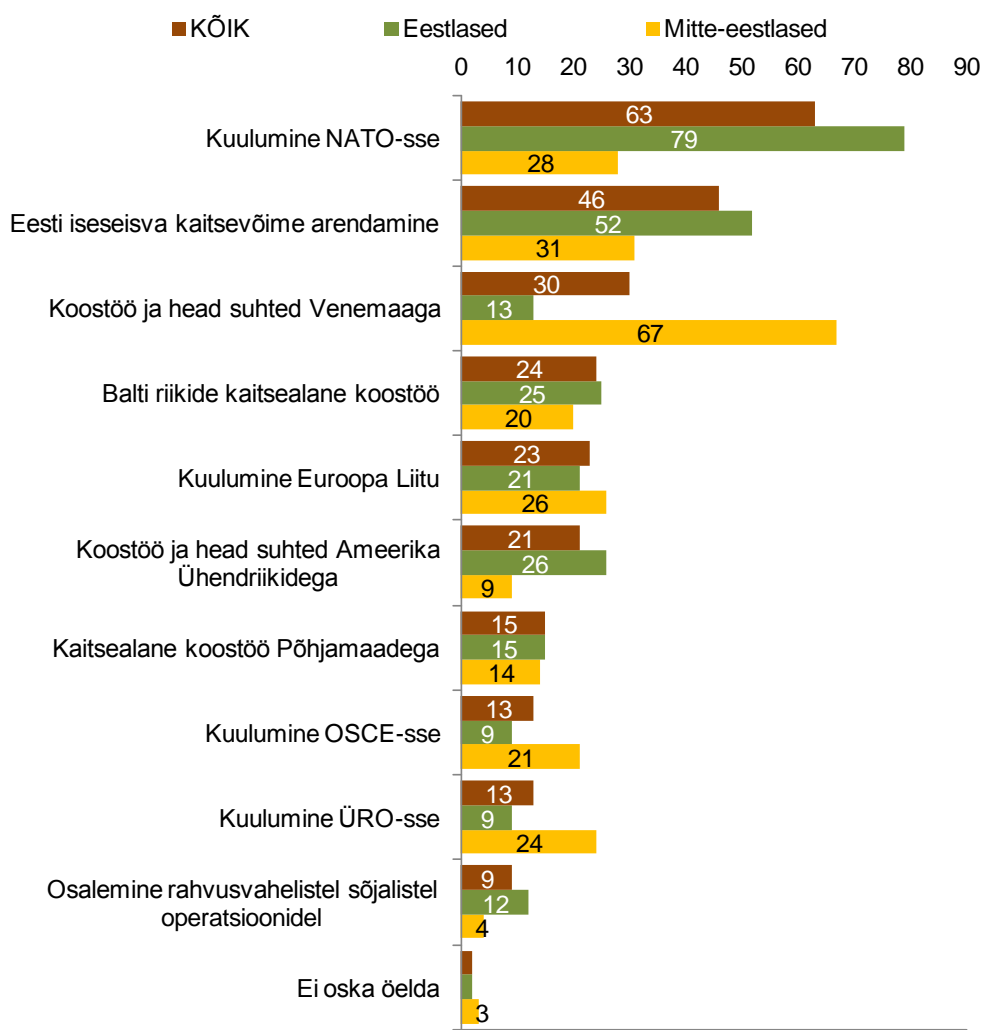

3.4 Julgeoleku tagatised

Tegurite hulgas, mis tagavad elanikkonna arvates Eesti riigile suurima julgeoleku, on sarnaselt varasemate uuringulainetega esikohal **Eesti riigi liikmesus NATO-s** – seda nimetab ühe olulise tegurina 63 protsenti vastajaist, eelkõige eestlased (Joonis 15). Olulisuselt teisel kohal on vastajate hinnangul **Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine**, mida mainib ühena peamistest julgeolekutagatistest 46% eestimaalastest. Seega on eestikeelsete vastajate poolt omaks võetud meie riigikaitsekorralduse kaks alustala: tuginemine NATO kollektiivkaitsele ja iseseisva kaitsevõime tagamine.

Neile kahele tegurile järgneb, küll peamiselt muukeelsete vastajate mõjul, koostöö ja head suhted Venemaaga (30%). Nii eesti- kui ka venekeelsetelt vastajatelt saavad enam-vähem võrdselt toetust Balti riikide kaitsealane koostöö (24%) ja Euroopa Liitu kuulumine (23%).

Joonis 15. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Venekeelsete vastajate kahanenud usaldus NATO vastu leiab väljenduse ka julgeolekutagatiste hindamisel - kui veel aasta tagasi pidas NATOt oluliseks julgeolekutagatiseks 41%, siis seekord vaid 28% mitte-eestlastest. Seevastu on kasvanud nende osakaal, kes näevad julgeolekutagatist heade suhete arendamises Venemaaga (eelmisel kevadel 53%, seekord 67% venekeelsetest vastajaist). Eestlastest peab heade suhete arendamist Venemaaga võimalikuks julgeolekutagatiseks vaid 13 protsenti.

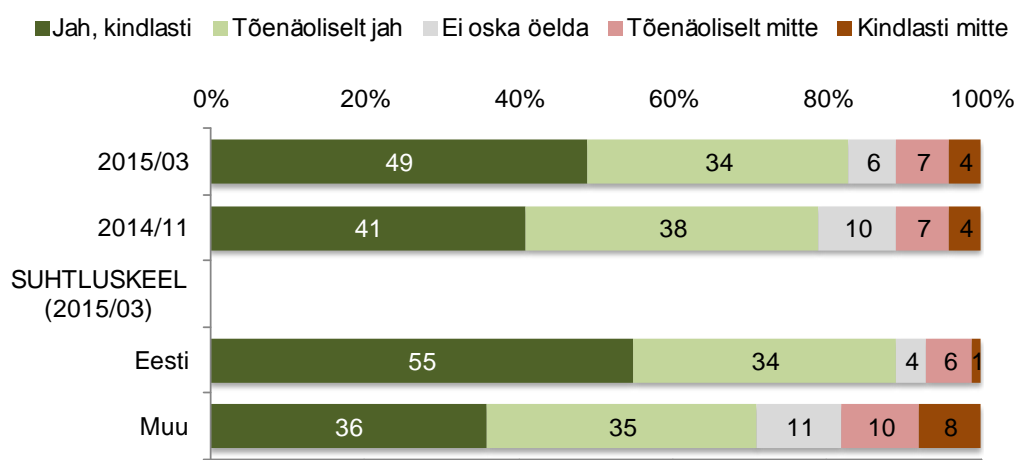
4 Eesti elanikkonna kaitsetahe

Eesti elanikkonna kaitsetahtet mõõdetakse kolme küsimuse abil. N.ö. passiivset kaitsetahtet väljendab seisukoht, et Eestit tuleks välisvaenlase kallaletungi korral kaitsta ("Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?"), aktiivset kaitsetahtet aga isiku valmisolek ise oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lüüa („Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?“). Samuti selgitatakse välja nende osakaal, kes väljendavad soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda. Kaitsetahte teemaga seostub ka küsimus elanike informeeritusest sellest, kuidas võimaliku kallaletungi korral Eestit kaitsta.

4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse

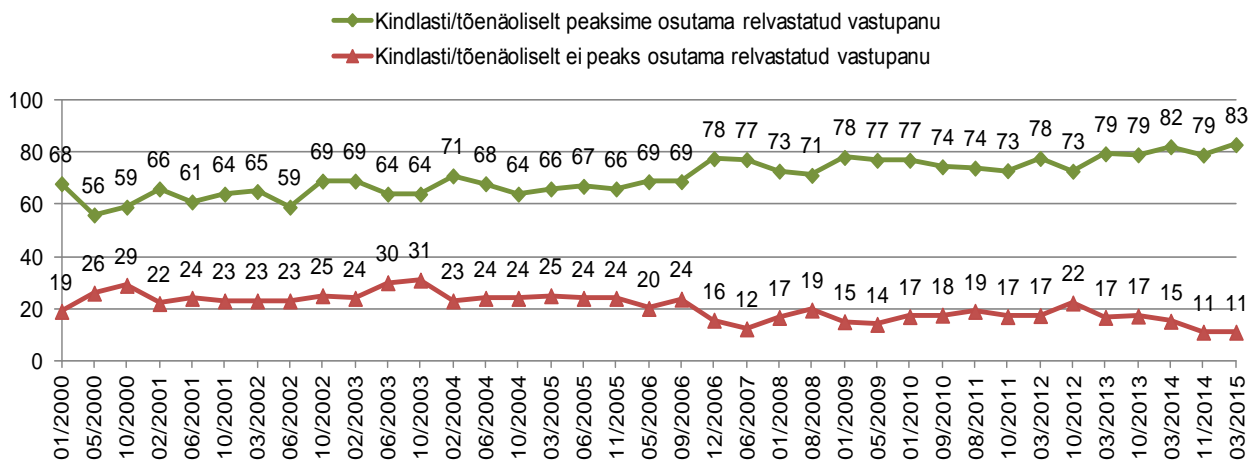
Relvastatud vastupanu osutamist peab võõrriigi rünnaku korral kindlasti vajalikuks 49% ja tõenäoliselt vajalikuks 34% Eesti elanikest (Joonis 16). Seega **kokku soosib sõjalise vastupanu osutamist 83%, mittevajalikuks peab seda aga 11% Eesti elanikkonnast**. Eestikeelsed vastajad peavad relvastatud vastupanu enam vajalikuks kui mitte-eestlased (kindlasti vajalikuks peab vastupanu 55% eesti- ja 36% venekeelsetest vastajatest), kuid ka viimastest ei pea vastupanu vajalikuks vaid 18 protsenti.

Joonis 16. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik (%; N = kõik vastajad)

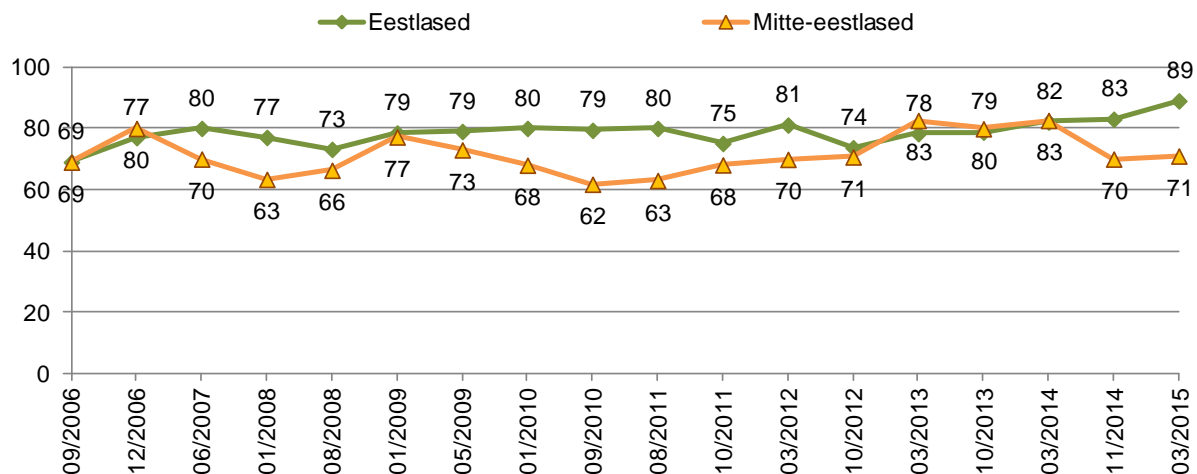
Vastupanu osutamist peetakse võrreldes sügisel toimunud küsitluse tulemustega vajalikumaks, eriti märkimisväärselt on suhtumine muutunud eestlaste seas: kui novembris 2014 pidas vastupanu kindlasti vajalikuks 45%, siis seekordses küsitluses juba 55%. Seeläbi on üldine toetus vastupanu osutamisele taas tõusnud eelmise kevade tasemele, kui aga arvestada vea piirides toimunud üheprotsendilist tõusu, võib öelda, et passiivne kaitsetahe ei ole Eesti elanikkonnal veel kunagi nii kõrge olnud. (Joonised 17 ja 18).

Joonis 17. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik; 2000-2015 võrdlus* (%; N = kõik vastajad)

Siiski on relvastatud vastupanu osutamise toetajate osakaal tõusnud seniste uuringute kõrgeimale tasemele vaid eestlaste seas, venekeelsete vastajate puhul on see olnud varem ka kõrgem (joonis 18).

Joonis 18. Rünnaku korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2015* (kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)

* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „sõltumata ründajast”: Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

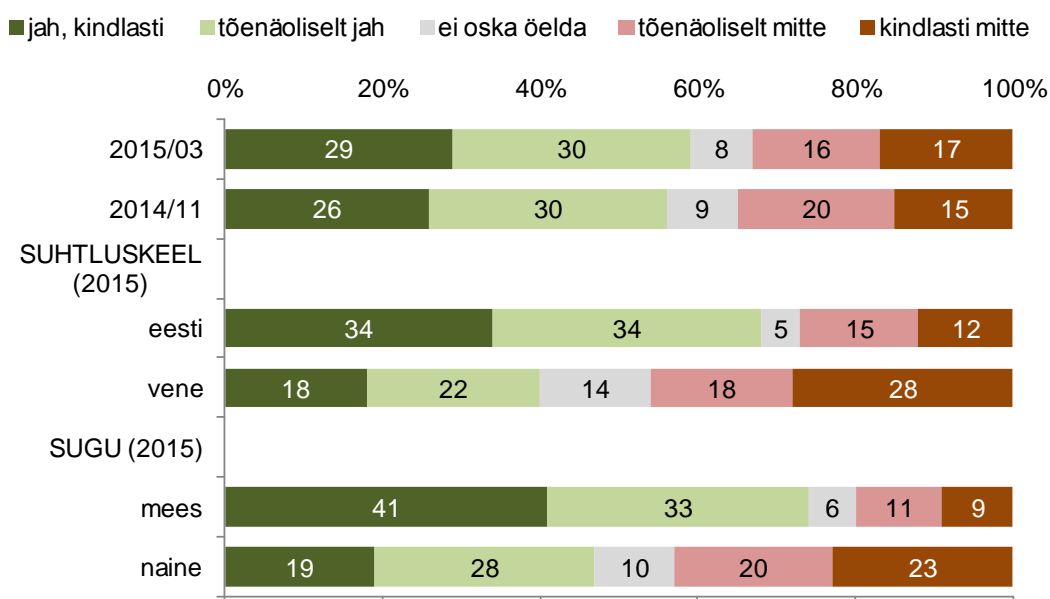
4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses

Valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda on madalam kui riigi tasandil relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidajate osakaal. Kui relvastatud vastupanu osutamist pidas vajalikuks 83%, siis ise oleks valmis oma võimete ja oskuste kohaselt kaitsetegevuses osalema 59% elanikkonnast (Joonis 19). 29 protsenti Eesti elanikkonnast oleks selleks kindlasti ja 30 protsenti tõenäoliselt valmis. Kindlasti ei oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 17% ja tõenäoliselt 16%.

Aktiivse kaitsetahte küsimuses on erinevus eesti- ja muukeelsete elanike hoiakutes veelgi märkimisväärsem kui passiivse kaitsetahte puhul. Kui eestlastest oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 68% (kasv võrreldes novembriga 8 protsenti), siis mitte-eestlastest vaid 40% (langus 5 protsenti). Venekeelsete Eesti kodanike kaitsetahte on siiski mitte-eestlaste üldisest keskmisest pisut kõrgem – 47 protsenti.

Kaitsevalmiduse tõlgendamise juures ei tohiks silmist lasta asjaolu, et riigikaitstes osalemist on traditsiooniliselt peetud meeste ülesandeks, mistõttu valmisolek omapoolseks panustamiseks jääb paratamatult madalamaks naissoost ja vanemaealiste vastajate puhul. Seda, kui teadlikud on inimesed oma võimalustest riigikaitseesse oma panust anda ka muul viisil kui riigi sõjalises kaitstes osaledes, kirjeldame käesoleva peatüki neljandas osas (4.4.)

Joonis 19. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale
(%; N=kõik vastajad)

Vaadates üksnes meeste valmisolekut riigikaitstes osaleda, saame kaitsetahtest positiivsema pildi. Ehkki vene emakeelega meessoost kodanike valmisolek riiki kaitsta on langenud, on eesti meeste kaitsetahte väga kõrge – alla 60-aastastest meestest on valmis ise riigikaitstes osalema ligi 90 protsenti.

Tabel 4 – Valmisolek kindlasti või tõenäoliselt riigikaitstes osaleda meessoost kodanike vanusegruppides

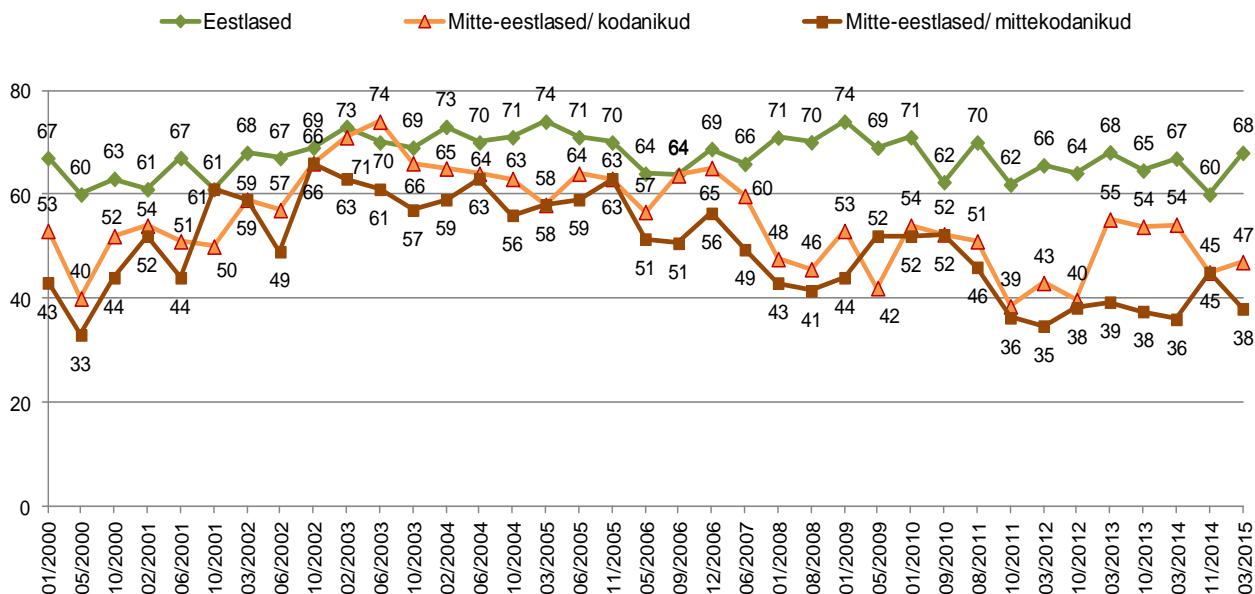
SUHTLUSKEEL	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-74	75+
Eesti	87%	83%	80%	93%	86%	77%	73%
	15-29		30-59			60+	
Muu	70%		65%			44%	

Muust rahvusest kodanike arv on liiga väike, et seda eraldi seitsmes vanusegrupis vaadelda

Kui vaadelda kaitsevalmiduse ajalist muutumist rahvuse ja kodakondsuse lõikes, siis ilmneb, et aastal 2006 oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahe võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega, aga pärast Pronksiöö sündmusi 2007. aastal langes nii Eesti kodakondsusega kui ka määratlemata kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsevalmidus märgatavalt (Joonis 20). Viimasel paaril aastal hakkas mitte-eestlastest kodanike kaitsevalmidus taas kasvama, kuid viimases kahes küsitluses on see taas langenud.

Joonis 20. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2015

(kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)

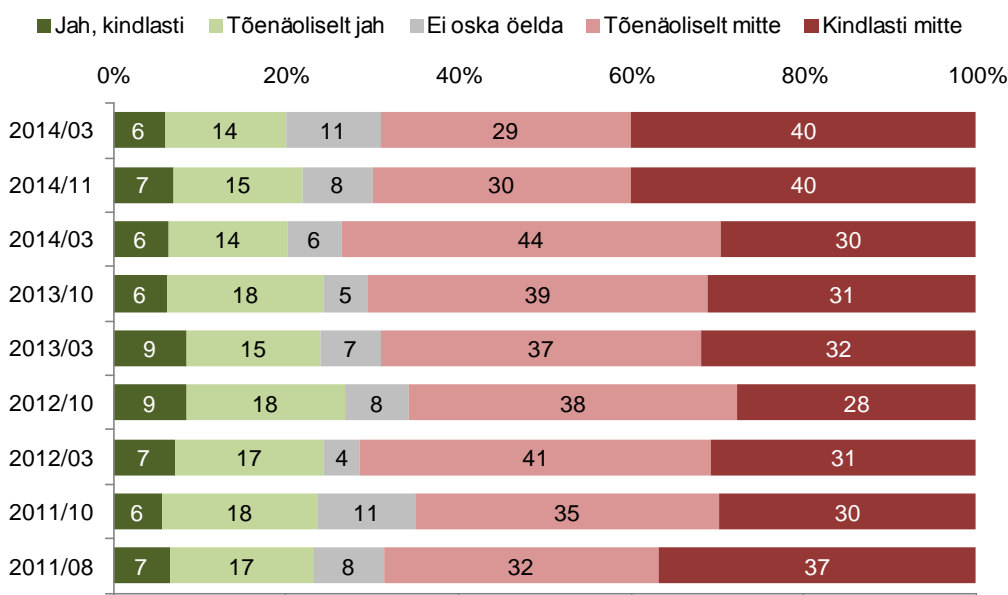

4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda

Kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist viiendik (20%) eestimaalastest: 6% püüaks taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 14 teeks seda tõenäoliselt (Joonis 21). Kindlasti või tõenäoliselt ei kavatseks ohu korral lahkuda 69 protsenti elanikest. Need proportsioonid on viimaste aastate vältel püsinud üsna stabiilsed. Vastajate osakaal, kes Eestist kindlasti ei lahkuks on aga kasvanud – kahes viimases küsitluses on nende osakaal olnud 40%.

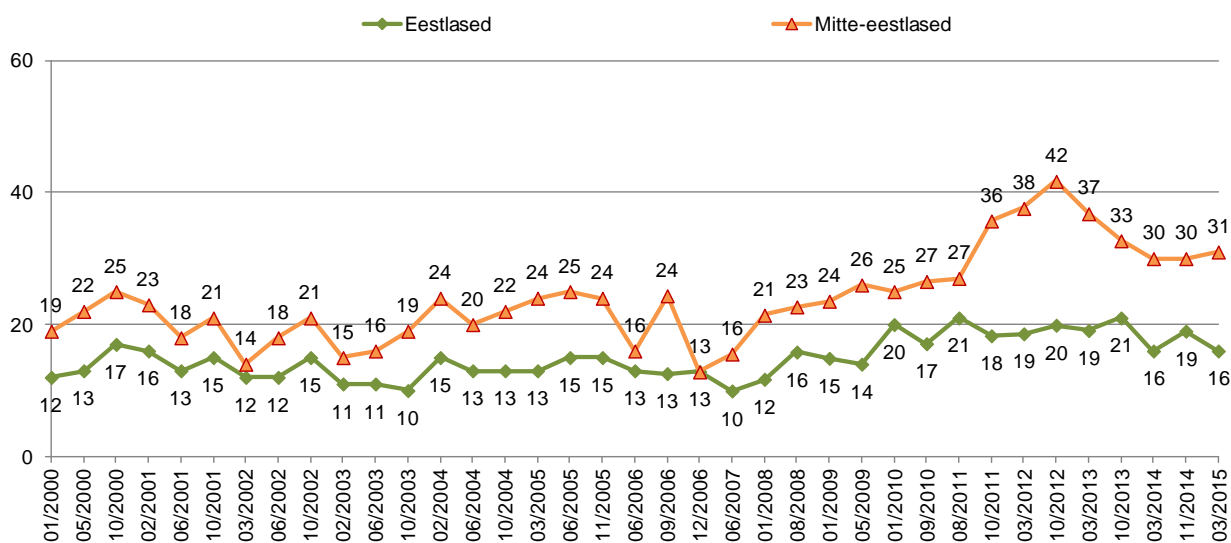
Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 24%) ning nooremad, kuni 39 aastased inimesed (enam kui kolmandik). Venekeelsete vastajate seas oleks tõenäoliseid lahkujaid 31 protsenti, eestlaste seas 16 protsenti.

Joonis 21. Eestist lahkumise tõenäosus, kui Eestile tungitaks kallale (%) ; N = kõik vastajad

Vaadeldes kogu aegrida alates uuringuseeria algusest näeme venekeelsete vastajate lahkumissoovi tõusu 2011. aastast alates, mis 2013. aastast on hakanud mõnevõrra kahanema. (Joonis 22).

Joonis 22. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2015 (kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)

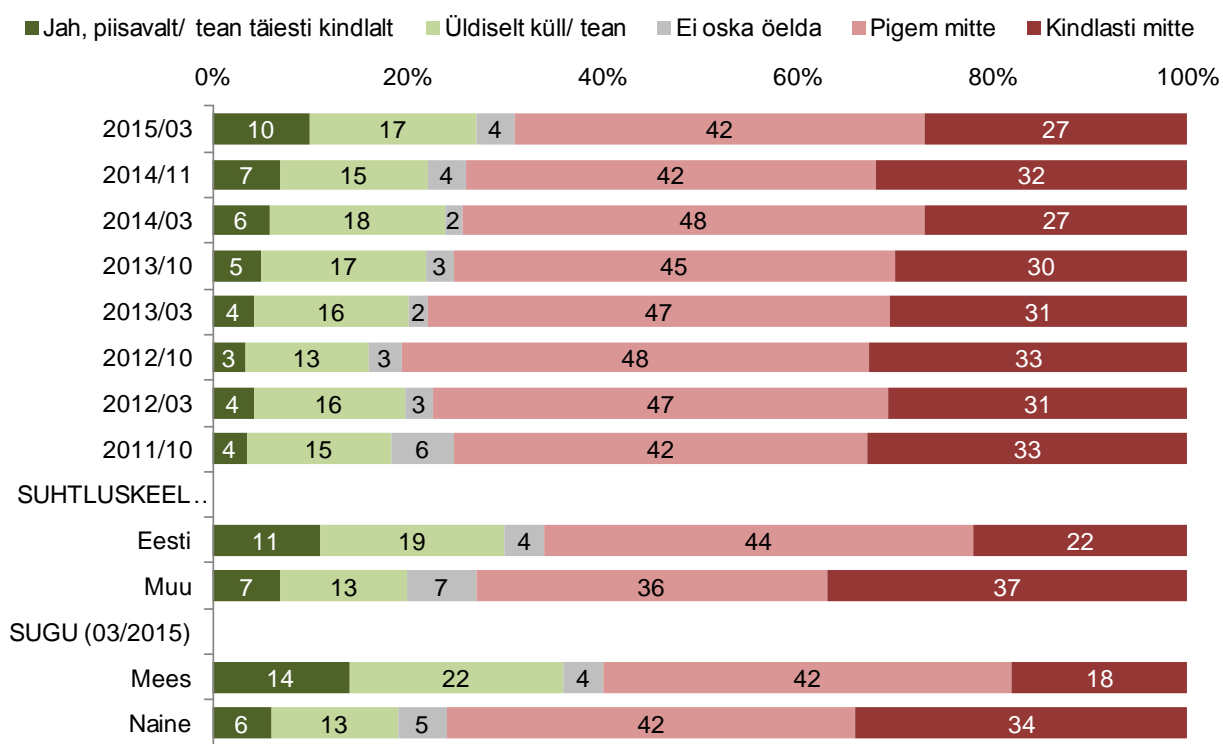

4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Elanike kaitsealasest teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastajail öelda, kas nad on endi hinnangul piisavalt informeeritud sellest, mida teha juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Tulemused näitavad, et **elanikud hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt**: vaid 27% teaks, mida ta saaks taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, 69% aga ei ole sellest informeeritud (27% kindlasti ei tea ja 42% pigem ei tea,) (Joonis 23).

Siiski võib positiivse tendentsina esile tuua üsna vaevumärgatavat viieprotsendilist tõusu piisavalt või üldiselt informeeritute osakaalus.

Joonis 23. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung (%; N = kõik vastajad)

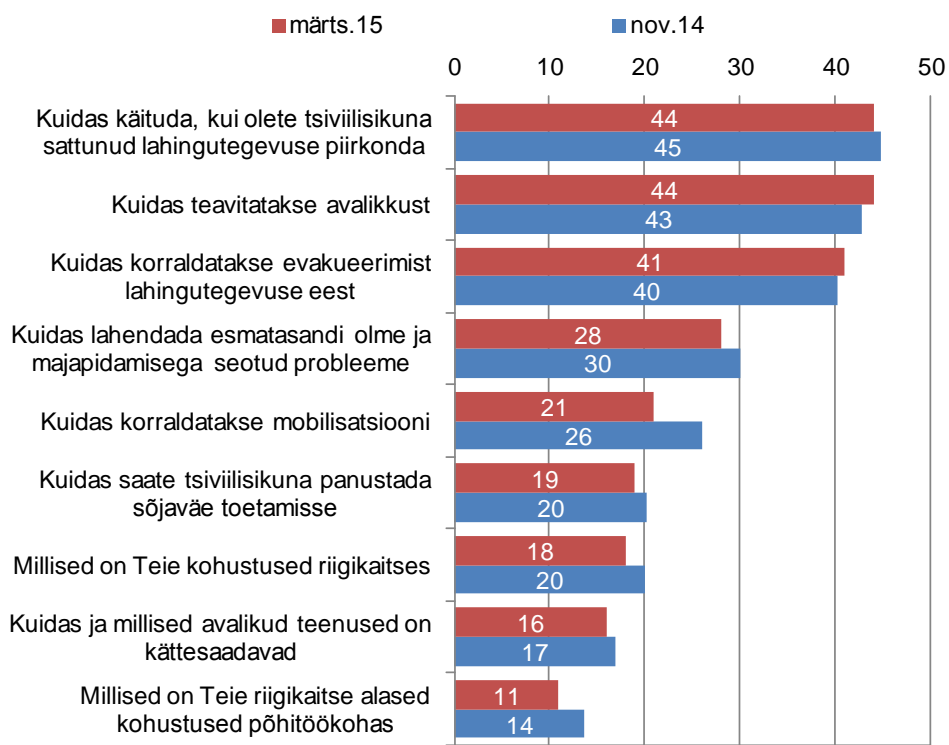

Ehkki mehed hindavad oma informeeritust paremaks kui naised (36% vs 19%), mida võib selgitada suurema kokkupuutega riigikaitsestruktuuridega (ajateenistuse läbimine, Kaitseliit) ning eestlased on mõnevõrra paremini informeeritud kui muukeelsed vastajad (30% vs 20%), võib informeerituse taset pidada ikkagi äärmiselt madalaks. Laiapindse riigikaitse arendamisele esitab selline olukord tõsise väljakutse.

4.5 Mis teemadel vajaksite rohkem informatsiooni?

Kuna elanikkonna hinnangud oma informeeritusele sellest, mida teha välisvaenlase kallaltungi korral, on olnud läbi kõikide küsitluste väga madalal tasemel, lisasime novembris 2014 uuringusse küsimuse selle kohta, millistel teemadel vajaksid inimesed kõige enam informatsiooni riigi tegevusest ja isiklikust elukorraldusest välisvaenlase kallaletungi korral (Joonis 24). Ette antud üheksast teemast pidid küsitletavad valima kolm nende jaoks olulisemat.

Joonis 24. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni - 2014-2015 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

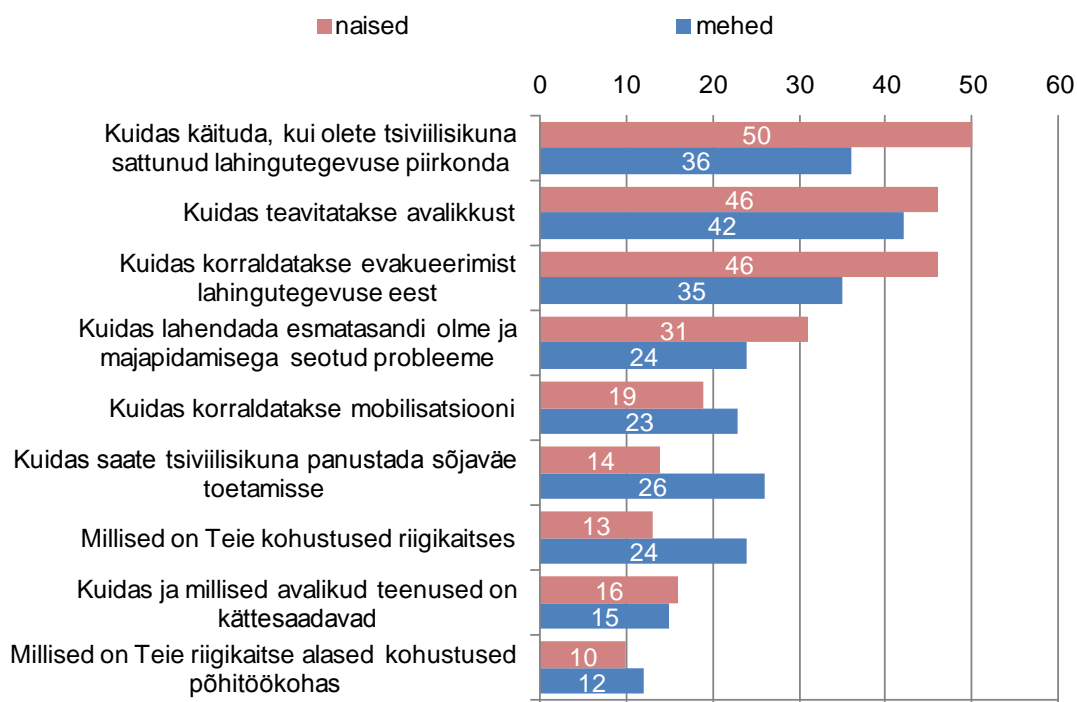

Kolm olulisemat teemat, mis tõusid esile mõlemas küsitluses ja mille kohta rohkem informatsiooni soovitakse, seostuvad tsiviilisikute rolliga konflikti korral: kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna sattunud lahingutegevuse piirkonda, kuidas teavitatakse avalikkust ning kuidas korraldatakse evakueerimist.

Mõnevõrra erinev on infovajadus meeste ja naissoost vastajate jaoks.

Ehkki ka meestel on esiplaanil kolm üldjärjestuses olulisemat teemat, peavad nad keskmisest olulisemaks ka seda, kuidas korraldatakse mobilisatsiooni, kuidas on võimalik tsiviilisikuna panustada sõjaväe toetamisse ning millised on vastaja kohustused riigikaitstes (Joonis 25).

Joonis 25. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni – meeste ja naiste võrdlus märts 2015 (%; N = kõik vastajad)

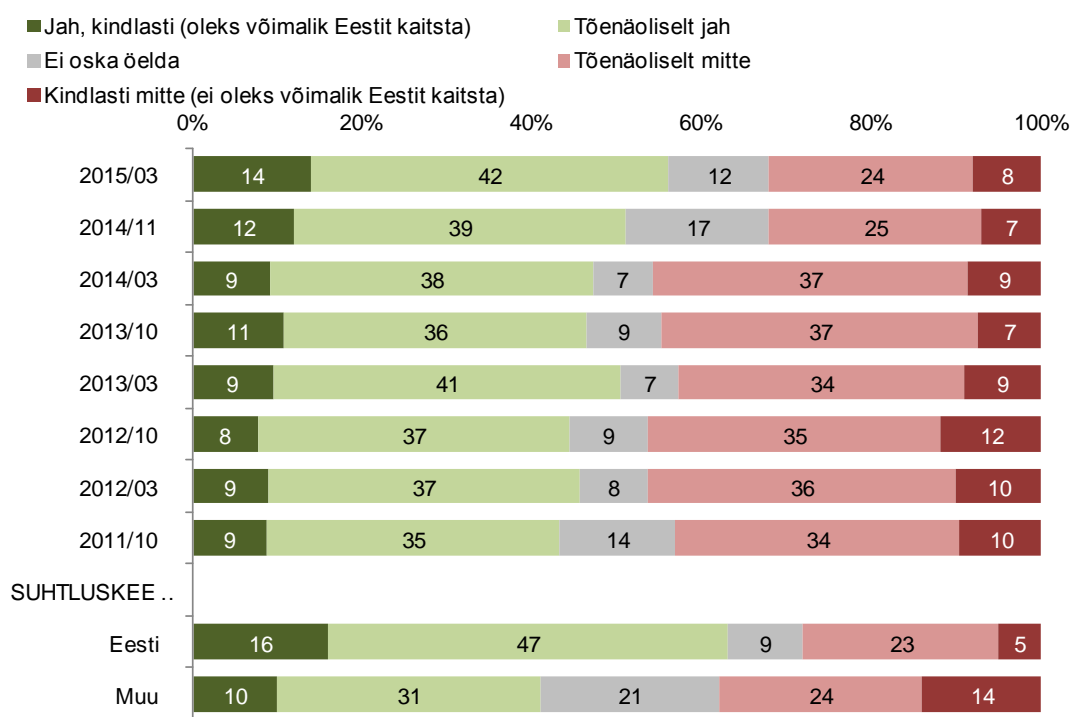
5 Eesti kaitsevõime

Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõime, kaitsekulutuste mahu ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel.

5.1 Hinnang Eesti kaitsevõimele

Vastajail paluti hinnata, kas nende arvates oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Võrreldes eelmise küsitlusega on veelgi kasvanud nende vastajate osakaal, kes leiavad, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik – niiviisi arvab 56 protsenti küsitletutest. Oluliselt on vähenenud nende vastajate osakaal, kes ei pea Eesti kaitsmist võimalikuks – veel aasta tagasi oli nende osakaal 46% (Joonis 26).

Joonis 26. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral (%) (N = kõik vastajad)

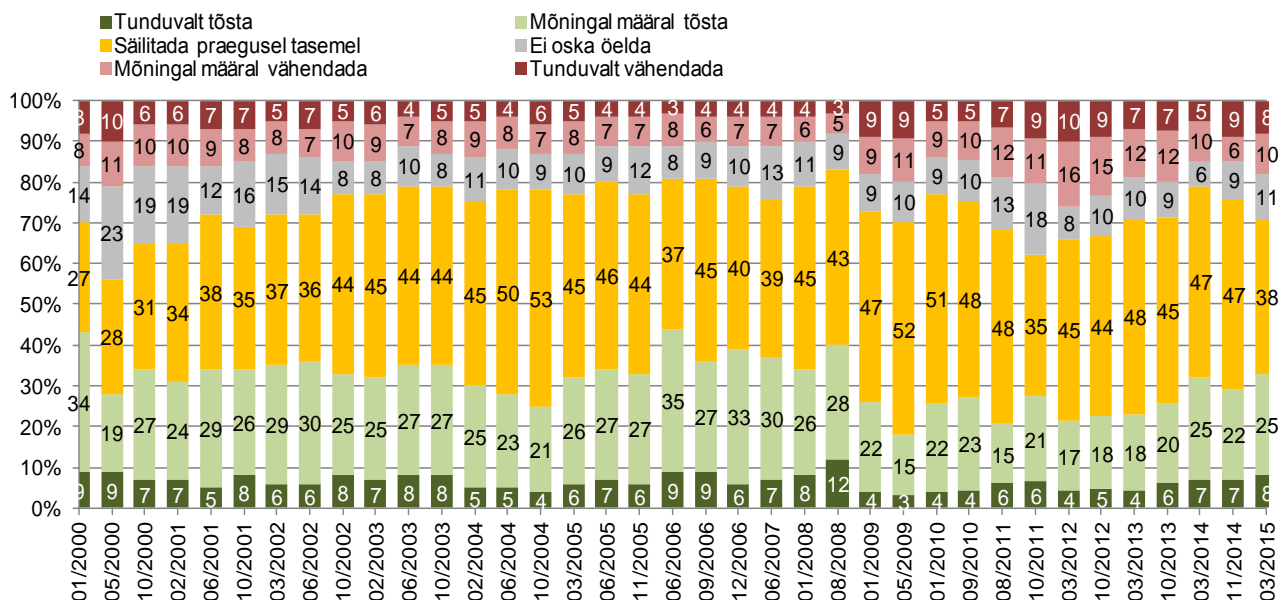

Kindlasti on kaitsevõime suhtes skeptiliste seisukohtade vähenemisele kaasa aidanud liitlasvägede reaalne kohalolu Eestis. Veel mitte väga ammu spekuleriti ju avalikkuses tihti võimalusega, et NATO artikkel 5 realsuses ei toimi ning et kallaletungiohu korral liitlased Eestile appi ei tulegi.

5.2 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

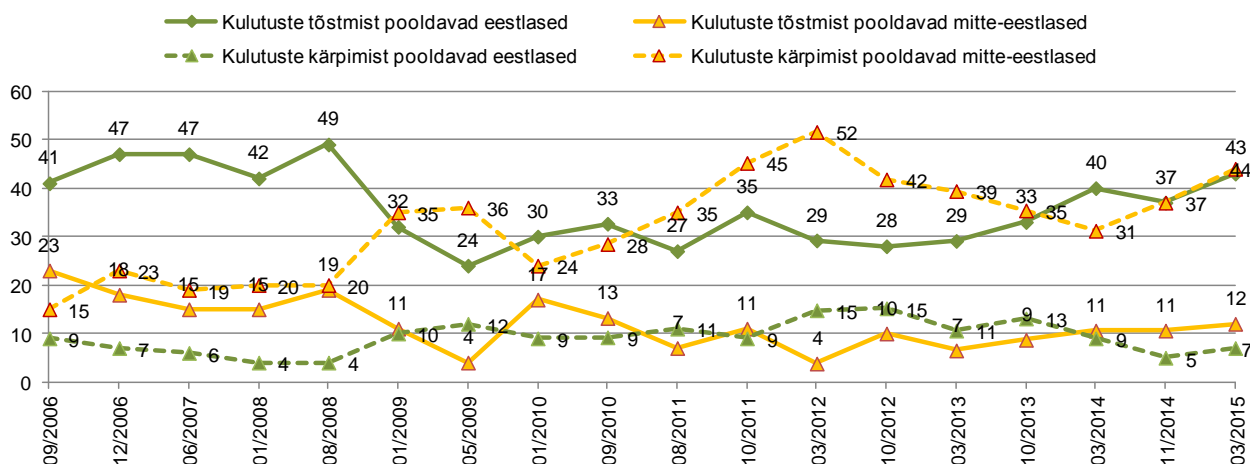
Hinnangutes Eesti kaitsekulutuste mahule on vähenenud nende vastajate osakaal, kes peab vajalikuks säilitada kaitsekulutusi praegusel tasemel (Joonis 27). **Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 33% ja vähendamist 18% elanikest.** Võrreldes sügise uuringuga on veidi juurde tulnud nii kaitsekulutuste tõstmise kui ka vähendamise toetajaid.

Joonis 27. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas; 2000-2015 võrdlus* (%; N = kõik vastajad)

Eesti- ja venekeelsete vastajate seas on suhtumine kaitsekulutustesse pöördvõrdeline: eestlaste seas on kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid sama palju kui on venekeelsete elanike hulgas kulutuste kärpimise pooldajaid (Joonis 28). 2015. aasta märtsis oli 43% eesti- ja 12% muukeelsetest elanikest seisukohal, et kaitsekulutuste mahtu tuleks tõsta; kulutuste vähendamist aga pooldas 7% eesti- ja 44% muukeelsetest vastajatest.

Joonis 28. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2015 (%; N = kõik vastajad)

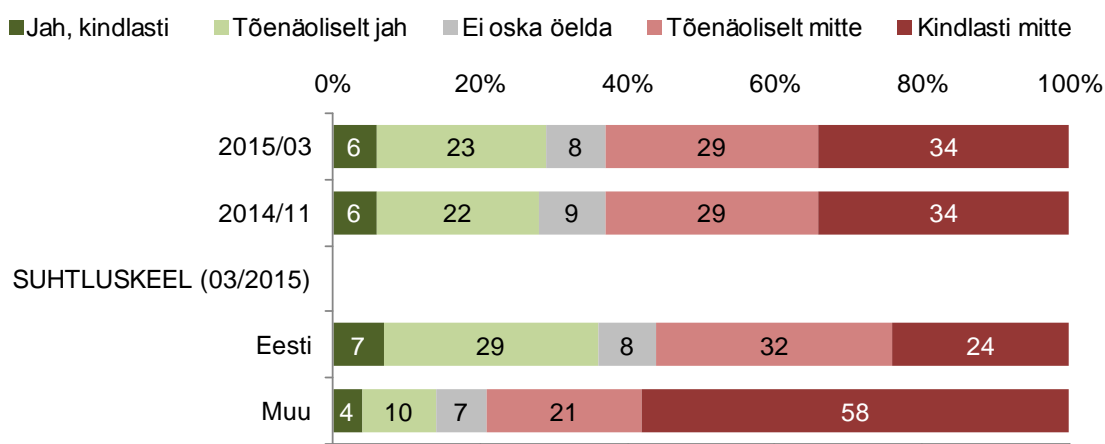
5.3 Valmisolek omapoolseks annetuseks riigikaitse

Palju inimesed ilmselt ei taju riigieelarvest tehtavate eraldiste vahetut seost oma isikliku rahakotiga – eelarvekulutuste suurendamine või vähendamine riigikaitsele on nende jaoks suhteliselt abstraktne teema. Märksa enam annab inimeste soovist riigikaitsele panustada tunnistust nende valmisolek teha omapoolset rahalist annetust Eesti riigikaitse tugevdamiseks.

Küsitlustulemused näitavad, et selliseks sammuks oleks kindlasti või tõenäoliselt valmis 29 protsenti küsitletutest. Tõenäoliselt või kindlasti mitte ei annetaks riigikaitsele 63 protsenti. Võrreldes sügisega on muutused väikesed (Joonis 29).

Kui eestlastest oleks valmis riigikaitset rahaliselt toetama 36 protsenti, siis venekeelsetest vastajatest vaid seitsmendik. Mõistagi on valmisolek seotud ka vastaja rahaliste võimalustega. Kui üle 1000 eurose keskmise sissetulekuga ühe leibkonna liikme kohta on valmis riigikaitset rahaliselt toetama 37 protsenti ning 651-1000 eurose sissetulekuga 35 protsenti vastanustest, siis alla 400 eurose sissetulekuga vaid veidi üle 20 protsenti.

Joonis 29. Valmisolek omapoolseks rahaliseks annetuseks Eesti riigikaitse (%; N = kõik vastajad)

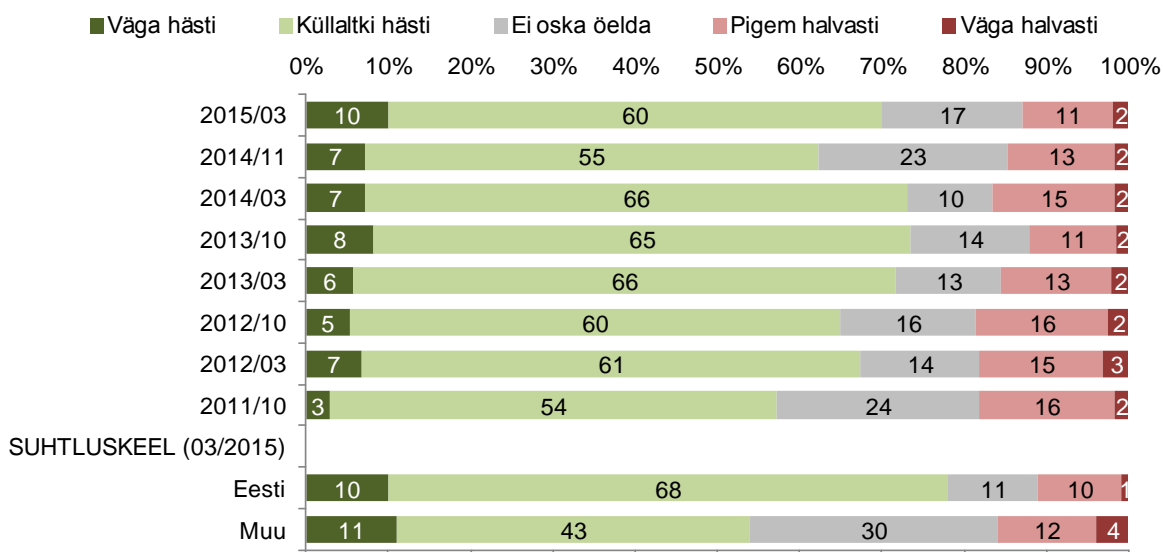

5.4 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel

Kui eelmisel kevadel andis riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel positiivse hinnangu 73% elanikest, siis novembrikuises uuringus oli selliste vastajate osakaal kahanenud 62 protsendile. Nüüdseks on hinnangud riigi tegevusele taas paranenud ning seda hindab väga või küllaltki heaks 70 protsenti küsitletutest. Seejuures on negatiivsete hinnangute osakaal vähenenud (novembris 15%, nüüd 13%) (Joonis 30).

Nagu enamiku muude riigikaitse alaste hinnangute puhul, näeme ka siin eestlaste kõrgeimaid hinnanguid võrreldes mitte-eestlastega (vastavalt 78% ja 54% peab riigikaitse arendamist heaks). Siiski on hinnangud muutunud positiivsemaks ka venekeelsete vastajate seas.

Joonis 30. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (%; N = kõik vastajad)

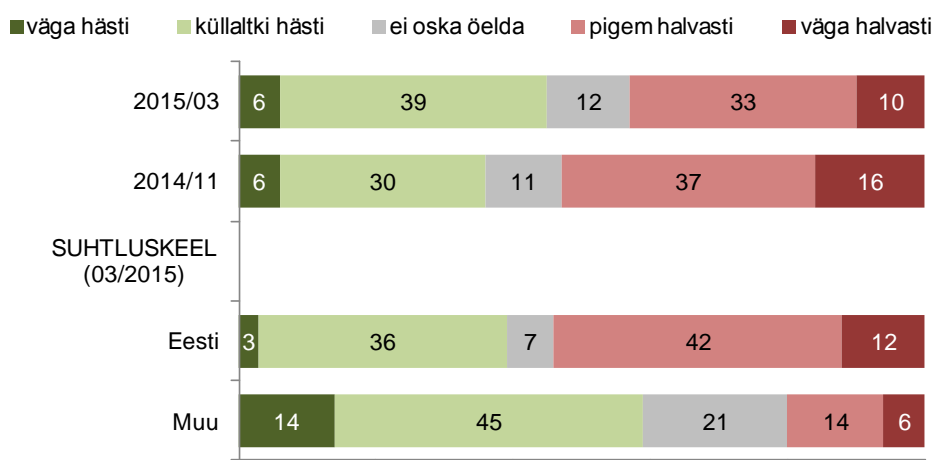
5.5 Hinnang Eesti piiri kaitstusele

Seoses kaitsepolitsei ametniku Eston Kohveri röövimisega Vene eriteenistuse poolt Eesti-Vene piiril, tõusis eelmisel aastal avalikkuse huvisfääri küsimus, kui hästi on valvatud Eesti-Vene ajutine kontrolljoon.

Kui eelmisel sügisel olid selles küsimuses negatiivsed hinnangud selgelt ülekaalus, siis nüüdseks on positiivseid ja negatiivseid hinnanguid võrdselt. Siiski on eelkõige just eestlastest vastajad endiselt domineerivalt kriitilised (Joonis 31). Kuid kahtlemata on piiril käivitatud tegevused avaldanud mõju ka avalikule arvamusele: sügisel andis Eesti välispiiri kaitstusele negatiivse hinnangu tervelt kaks kolmandikku eestlastest, nüüdseks on kriitiliste hinnangu osakaal kahanenud 54 protsendile.

Venekeelsetest vastajatest jagab kriitilist hinnangut Eesti piirile vaid viiendik küsitletutest, enam kui pooled venekeelsetest vastajatest peavad aga Eesti välispiiri hästi kaitstuks.

Joonis 31. Hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele (%; N = kõik vastajad)

6 Eesti riigikaitse korraldus

Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti riigikaitse korraldusega seotud teemasid: kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh kui vajalikuks peetakse noormeeste kohustuslikku ja neidude vabatahtlikku ajateenistust, kuidas suhtutakse ajateenistusest kõrvalehoidmisse ning kergemate tervisehäiretega noorte kaasamise ajateenistusse), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või kutselisele kaitseväele üleminekut, kuidas suhtutakse riigikaitse laiapõhjalisse käsitusse ning mida peetakse Kaitsealiidu peamisteks ülesanneteks.

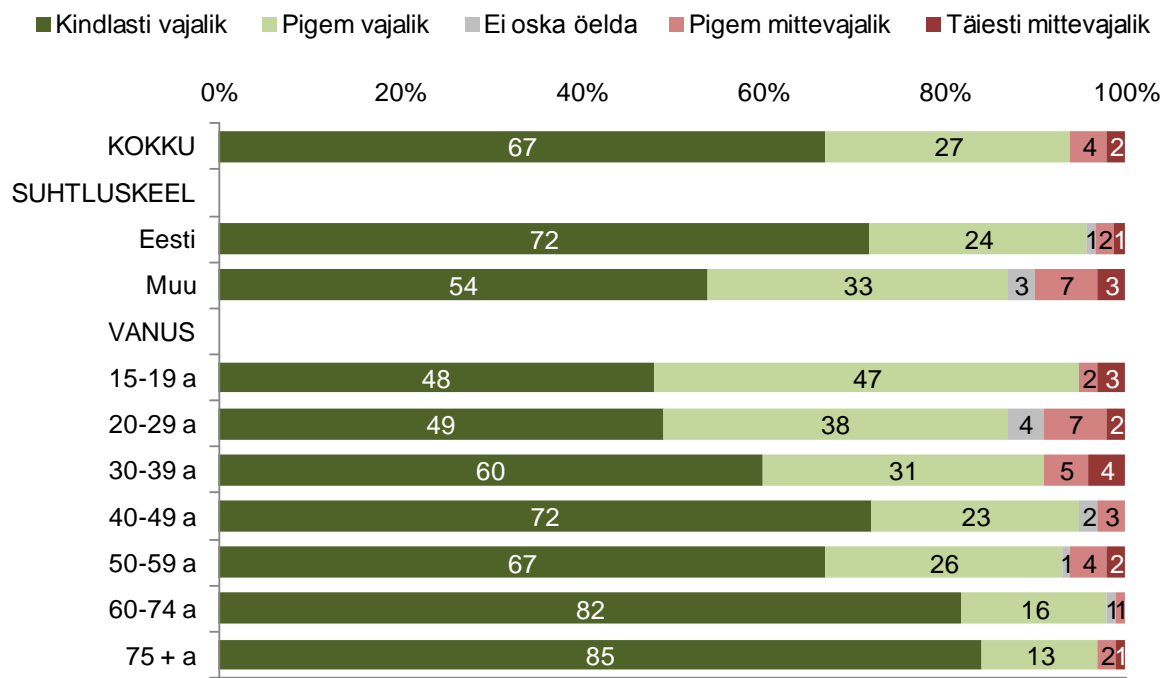
6.1 Suhtumine ajateenistusse

6.1.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

Eesti elanike toetus noormeeste ajateenistusele on jätkuvalt väga kõrge: **ajateenistuse läbimist peab noormeeste jaoks vajalikuks 94% kõigist küsitletutest**, sh 67% kindlasti ja 27% pigem vajalikuks (Joonis 32). Vaid 6% elanikkonnast peab ajateenistust pigem või täiesti mittevajalikuks. Eestikeelsetest vastajatest hindab ajateenistuse läbimist kindlasti vajalikuks 72%, muukeelsetest vastajatest 54%.

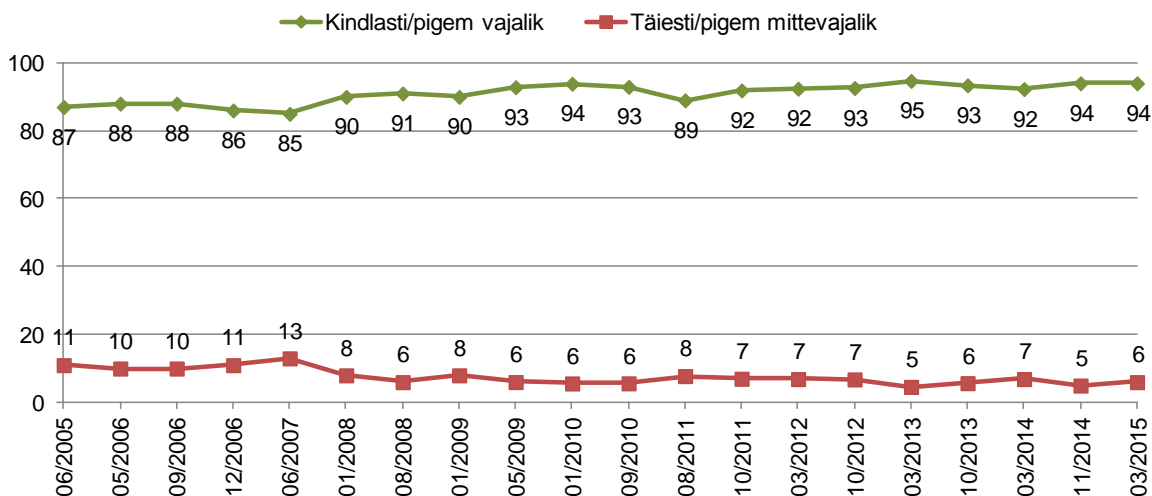
Kõige veendunud ajateenistuse pooldajad on üle 60 aastased inimesed, kuid ka alla 30-aastaste seas, keda ajateenistus kõige enam ka isiklikult puudutab, on ajateenistuse kindlaid pooldajaid ligi 50 protsenti ning seda peab mittevajalikuks vähem kui kümnendik.

Joonis 32. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse (%; N = kõik vastajad)

Ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks pidavate inimeste osakaal on püsinud elanikkonna seas läbi aastate väga kõrgel tasemel (alates 2005. aastast vahemikus 85-95%) (Joonis 33).

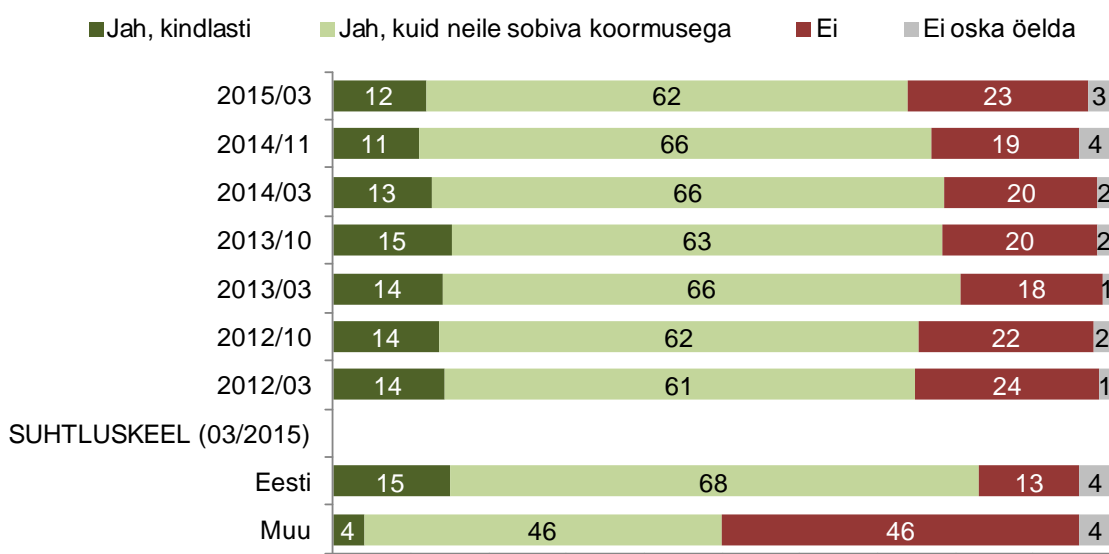
Joonis 33. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse; 2005-2015 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Alates 2012. aastast on vastajatelt täiendavalt küsitud, kas kaitseväeteenistuse peaksid läbima ka need noormehed, kel on väiksemaid tervisehäireid. 12 protsenti vastajaist leiab, et väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima, 62 protsenti vastajaist aga peaks õigeks, et väiksemate tervisehäiretega noormehed võiksid läbida kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega (Joonis 34).

Kõige suuremad erisused antud küsimuses ilmnevad suhtluskeele lõikes. Muukeelsetest vastajatest on koguni 46% arvamusel, et väiksemate tervisehäiretega noormehed ei peaks ajateenistust läbima, samas kui eestikeelsetest jagab seda seisukohta vaid 13%.

Joonis 34. Suhtumine kaitseväeteenistuse läbimisse nende noormeeste puhul, kel on väiksemaid tervisehäireid (%) (N = kõik vastajad)

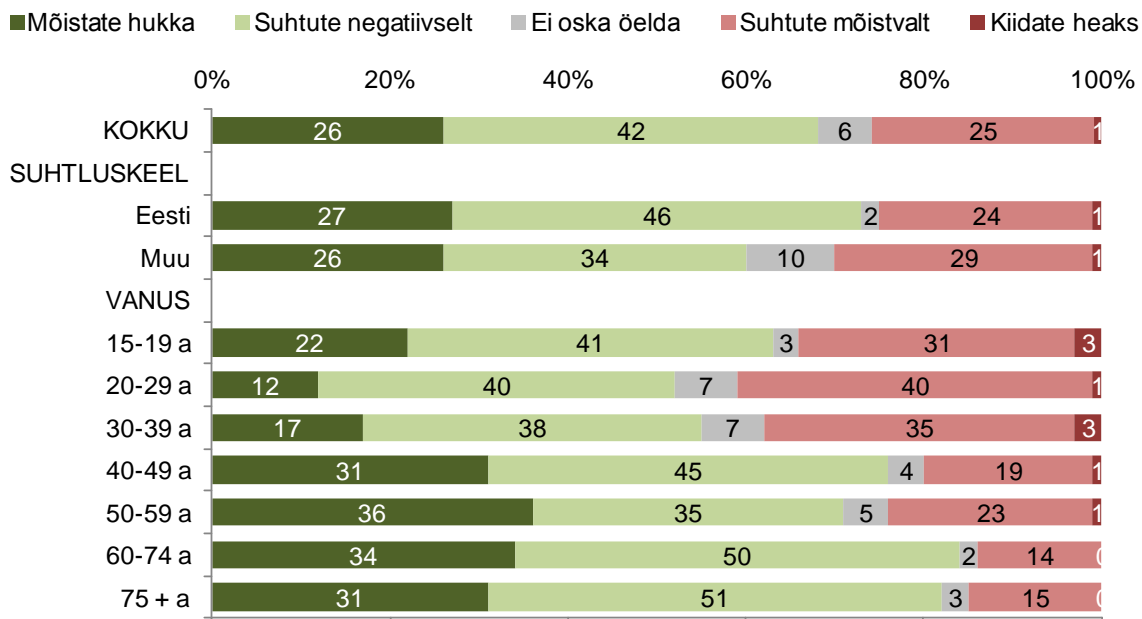

6.1.2. Ajateenistusest kõrvale hoidmine

Väga soosiva suhtumise taustal ajateenistusse on igati ootuspärane, et **suur osa Eesti elanikest suhtub taunivalt neisse, kes hoiavad ajateenistuse kohustusest kõrvale** – 26% mõistab taolise käitumise hukka ja 42% suhtub sellesse negatiivselt (Joonis 35). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisest 25%, heaks kiidab selle vaid 1% vastanuist.

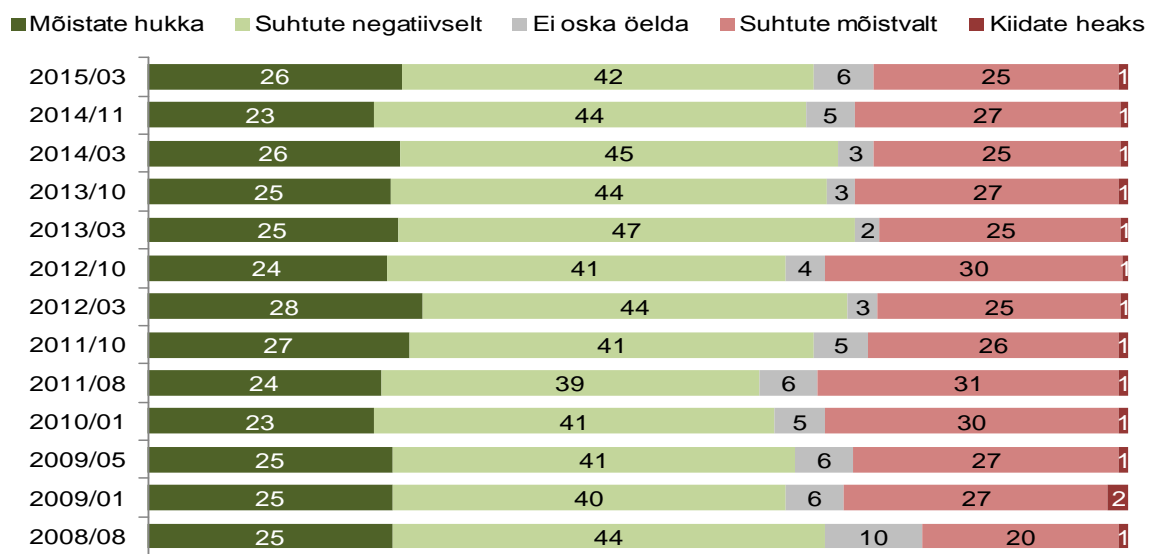
Eestikeelsetest vastajatest taunib kõrvalehoidmist 73%, muukeelsetest aga 60%. Vanemad vastajad suhtuvad ajateenistusest kõrvale hoidmisest nooremate inimestega võrreldes negatiivsemalt – üle 40 protsendi 20-29 aastastest väljendab ajateenistusest kõrvale hoidmise suhtes mõistvat suhtumist.

Joonis 35. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisest (%) ; N = kõik vastajad)

Uuringuseeria jooksul ei ole inimeste suhtumises ajateenistusest kõrvale hoidmisest suuri muutusi toimunud (Joonis 36).

Joonis 36. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisest; 2006-2015 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

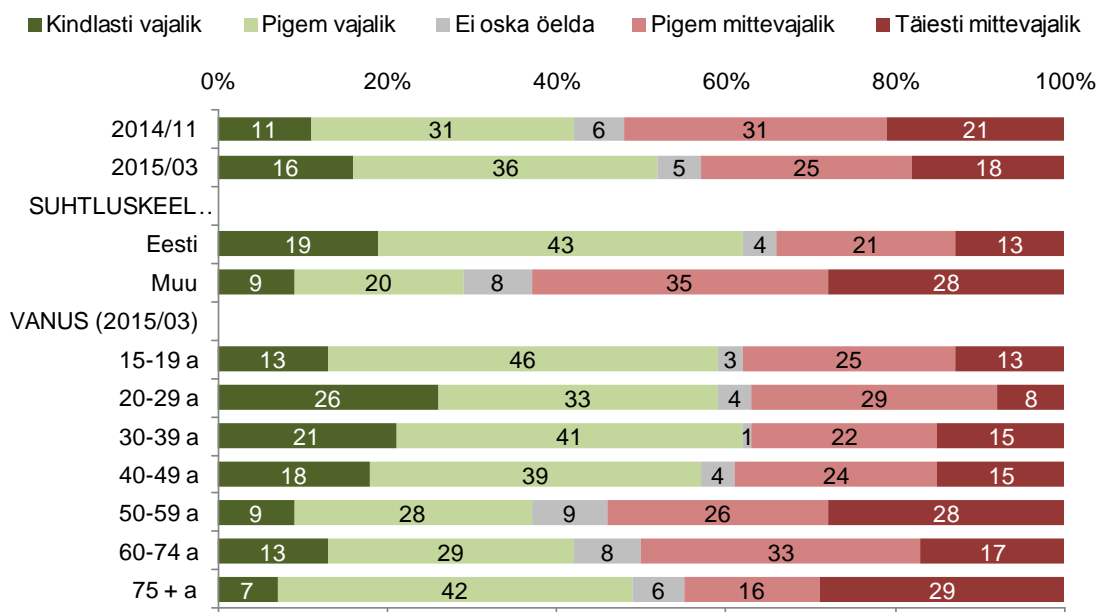

6.1.3. Naiste ajateenistus

Naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist – märtsis pidas seda kindlasti või pigem vajalikuks üle poole küsitletutest.

Eestlased ja nooremad vastajad on soolise võrdõiguslikkuse küsimuses kaasaegsemate hoiakutega kui venekeelsed ja vanemaelised. Kui eestlastest peab naiste võimalust ajateenistust läbida vajalikuks 61%, siis venekeelsetest vaid 29 protsenti (Joonis 37).

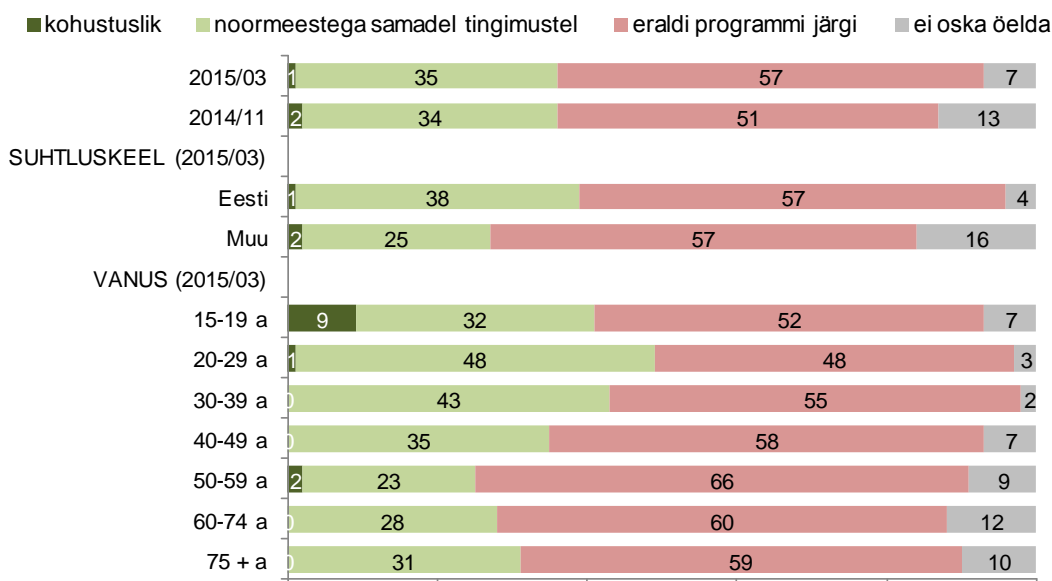
Joonis 37. Suhtumine naiste ajateenistuse vajalikkusesse (%; N = kõik vastajad)

Neilt vastajailt, kes naiste vabatahtlikku ajateenistust kindlasti või pigem vajalikuks pidasid, küsiti, mis vormis see ajateenistust peaks toimuma. Valikuks anti kolm varianti: kohustuslik ajateenistus, ajateenistus noormeestega samadel tingimustel ning ajateenistus eriprogrammi järgi. Valdavalt peetakse õigeks, et naised läbiksid ajateenistuse eraldi programmi järgi (Joonis 38).

Joonis 38. Kuidas peaks toimuma naiste ajateenistus?

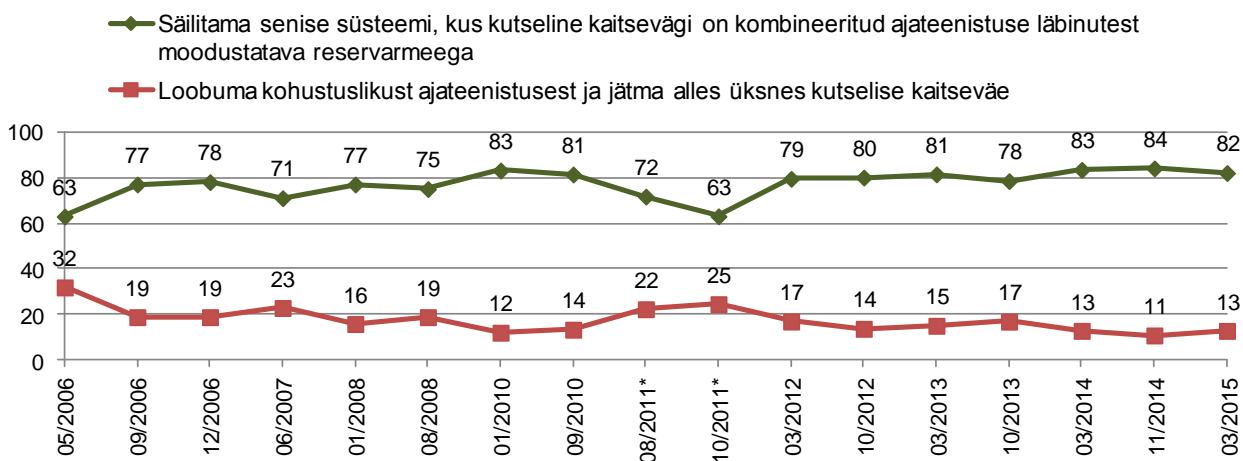
(%; N = need vastajad, kes pidasid naiste vabatahtlikku ajateenistust vajalikuks)

6.2 Suhtumine kutselisse kaitseväge

Ehkki ajateenistuse läbimist peab vajalikuks enam kui 90 protsenti küsitletutest, kerkib poliitilises debatis aeg ajalt üles ka kutselisele kaitseväge ülemineku teema. Küsitletutel paluti hinnata, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmega. Selgus, et **82% elanikkonnast eelistab praeguse ehk reservarmeed hõlmava süsteemi säilitamist** (Joonis 39). Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväge üleminekut pooldab 13% Eesti elanikkonnast. Ka see hoiakutrend on olnud ajas vägagi stabiilne.

Joonis 39. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2015 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

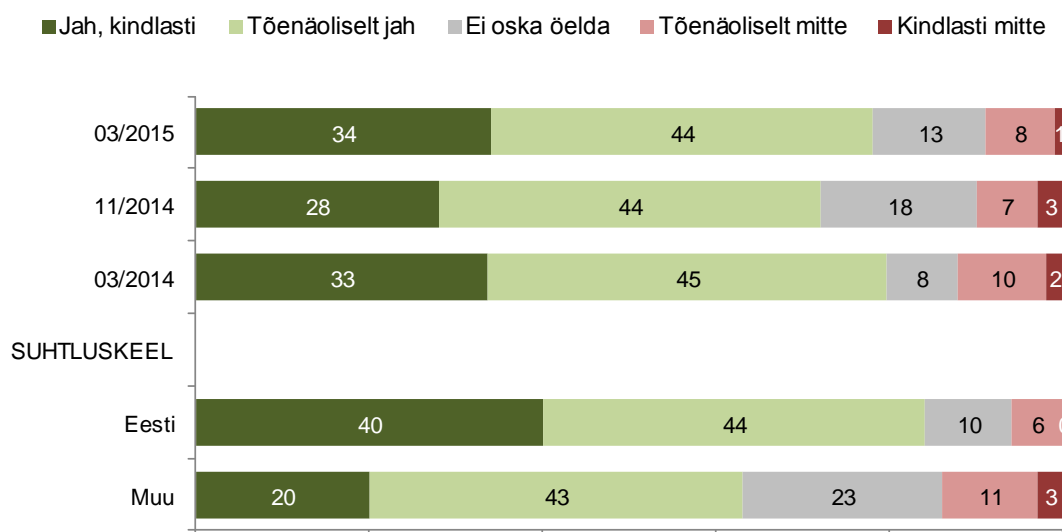

* Aastal 2011 läbi viidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitsevägekohustuse juurde“ ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele“.

6.3 Suhtumine riigikaitse laiapõhjalisse käsitusse

Alates eelmisest kevadest on uuringusse lülitatud küsimus Eesti riigikaitse strateegias sõnastatud põhimõtete kohta, mille kohaselt ei ole riigikaitse mitte ainult kaitseväge ja Kaitseliidu, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne. Ligi 80 protsenti küsitletutest (eestlastest 84 protsenti) on arvamusel, et selline laiapõhjaline lähenemine on Eesti jaoks kas kindlasti või tõenäoliselt sobiv (Joonis 40). Vastupidisel arvamusel on vaid alla kümnendiku küsitletuist.

Joonis 40. Riigikaitse ei ole mitte ainult kaitseväge, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne. Kas selline laiapõhjaline lähenemine on Eesti jaoks sobiv? (%; N = kõik vastajad)

Mõistagi on riigikaitse laiapõhjaline käsitus alles uus kontseptsioon, millest avalikkus veel eriti palju ei tea. Seetõttu on sellele suurem poolehoid eelkõige haritumates ühiskonnagruppides: kõrgharidusega vastanutest peab seda kindlasti või tõenäoliselt sobivaks 88 protsenti, alg- või põhiharidusega vastajaist 71 protsenti. Viimaste seas on keskmisest enam neid, kes ei oska sellele küsimusele vastata.

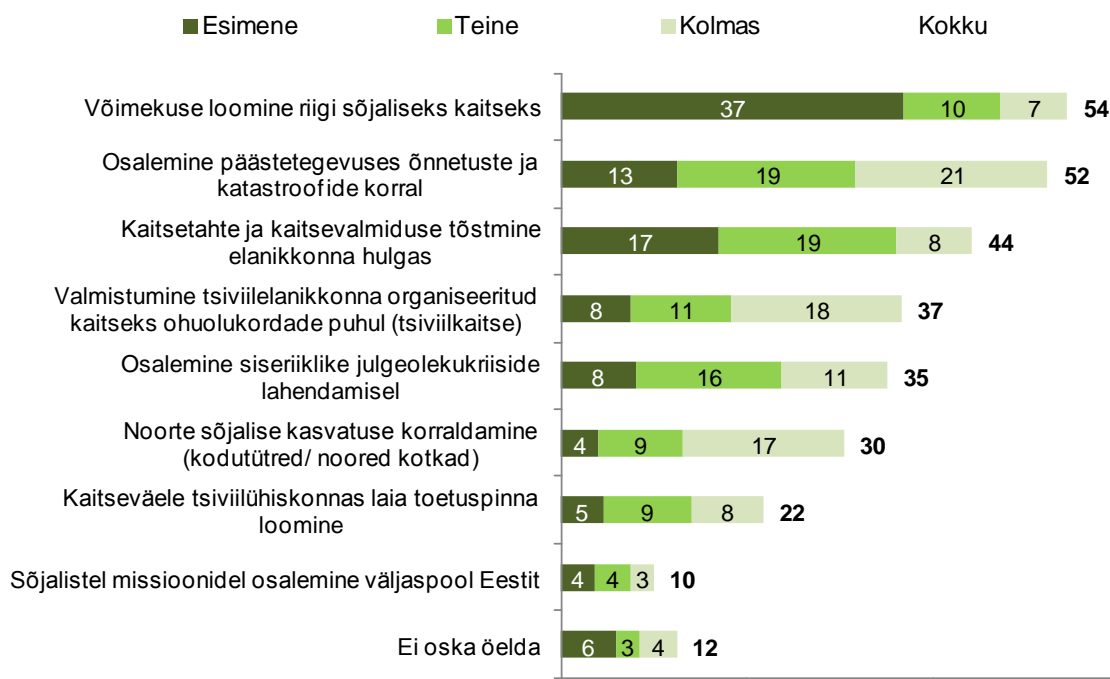
6.4 Kaitseliidu ülesanded

Riigikaitse strateegias on väga oluline roll antud Kaitseleiidule. Vastajail paluti etteantud loetelust valida **kolm ülesannet, mida nad peavad Kaitseleidu tegevuses kõige olulisemaks**. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne.

Kaitseleidu kõige olulisemaks ülesandeks peetakse **võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks – selle ülesande paigutab esikohale 37 protsenti küsitletutest** ja see on esikohal ka kolme valiku kokkuvõttes (54%). Esimese valikuna on olulisuselt teise kohal **kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmine elanikkonna hulgas (17%)**, mis aga kolme ülesande kokkuvõttes jääb 44 protsendiga kolmandale positsioonile. Kolm olulisema ülesande kokkuvõttes on teisel kohal **päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral** (seda nimetab kõige peamise ülesandena 13 protsenti ja kolme olulisema seas 52% vastanuist) (Joonis 41).

Oluliste ülesannetena järgnevad kolmele enammainitule ka valmistumine tsiviilkaitseks ohuolukordades (37%), osalemine siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel (35%) ja noorte sõjalise kasvatuse korraldamine (30%).

Joonis 41. Kaitseleidu peamised ülesanded (%) (N = kõik vastajad)

Võrreldes nelja eelmise uuringulainega ei ole arvamused oluliselt muutunud – vastuste esinemissageduses esineb mõne protsendilisi kõikumisi, aga nägemus Kaitseleidu peamistest ülesannetest on jäänud samaks.

Eesti- ja venekeelsete elanike arvamustes esineb samuti mitmeid erinevusi. Kui eestlased peavad Kaitseleidu olulisemateks ülesanneteks võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks (65%; mitte-eestlastest 32%) ja kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmist elanikkonna hulgas (52%, mitte-eestlastest 23%), siis venekeelse elanikkonna seas domineerib väga tugevalt arusaam Kaitseleidu olulisusest õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemisel (72% mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest, eestlastest 44%) ja tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitsmist ohuolukordades (52%, eestlastest 31%).

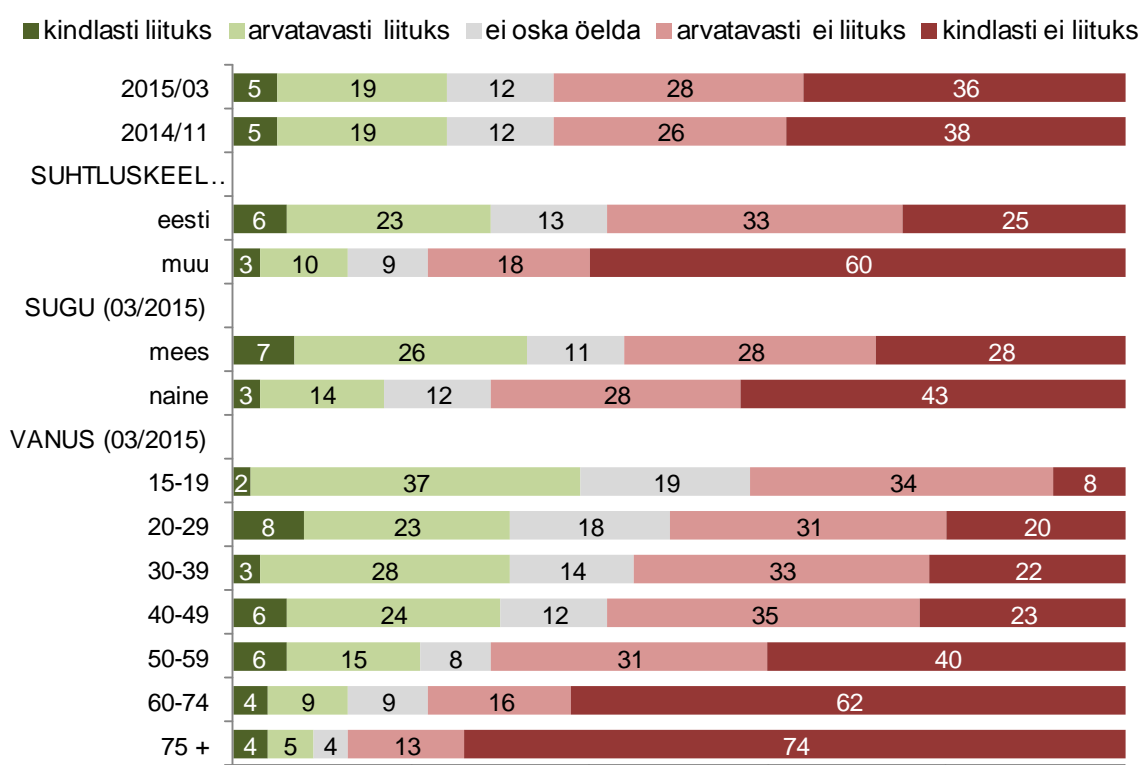
6.5 Suhtumine Kaitseliiduga liitumisse

Kaitseliidu tegevuses osaleb ise neli protsenti küsitletutest, mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 23 protsendil. Paraku on Kaitseliiduga seotud valdavalt eestlased: vastavalt 6 protsenti ise ja 32 protsenti lähedaste-sõprade kaudu. Venekeelsete vastajate seos Kaitseliiduga on marginaalne – vaid 4 protsendil on keegi sõpradest või pereliikmetest Kaitseliiduga seotud.

Neilt vastajailt, kes ei olnud ise Kaitseliidu või sellega seotud organisatsioonide liikmed, küsiti, kuidas nad suhtuksid ettepanekusse Kaitseliiduga liituda.

Ettepanekule ühineda Kaitseliidu või Naiskodukaitsega, annaks kindlasti positiivse vastuse 5 protsenti ning arvatavasti oleks valmis liituma 19% (Joonis 42). Kindlasti peaks Kaitseliitu rõõmustama asjaolu, et suuremat valmisolekut liitumiseks väljendavad just nooremad vastajad.

Joonis 42. Valmisolek liituda Kaitseliidu või Naiskodukaitsega (%; N = need, kes ei ole veel seotud Kaitseliidu või selle organisatsioonidega)

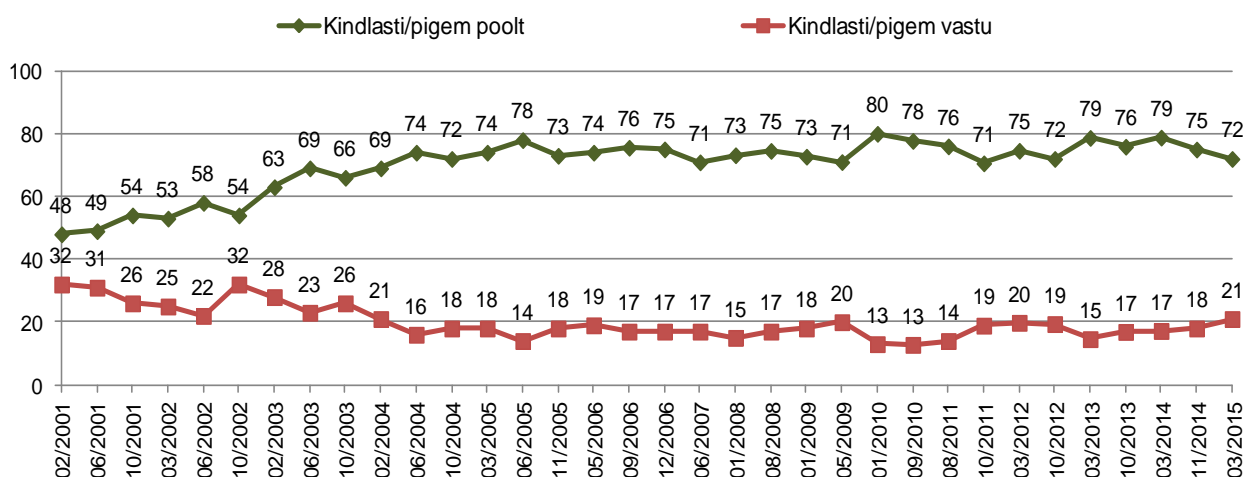
7 NATO

Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATOsse, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ning kuidas neid hinnatakse samme, mida NATO on muutunud julgeolekuolukorras teinud Eesti turvalisuse tagamiseks.

7.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse

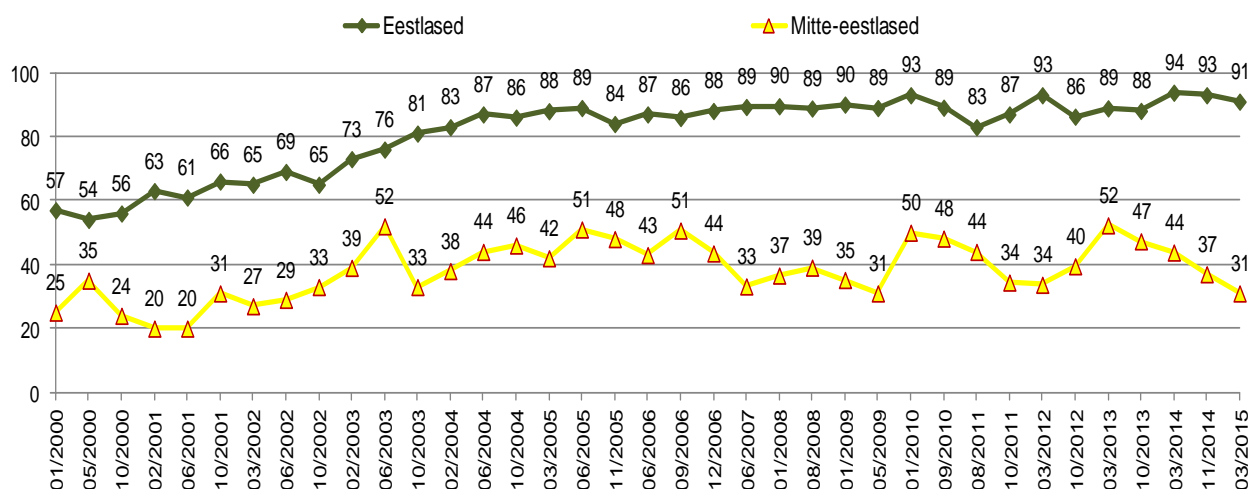
Eesti kuulumist NATO-sse pooldas 2015. aasta märtsis 72% elanikkonnast, sh 43% on kindlasti ja 29% pigem NATO-sse kuulumise poolt (Joonis 43). NATO-sse kuulumise vastu on 21% eestimaalastest; seisukohta ei oska antud küsimuses võtta 8% elanikkonnast. Nende näitajatega oleme liikunud otsekui tagasi kümne aasta eest aset leidnud NATO-ga liitumise perioodi. Tuleb tunnustada, et selle aja jooksul ei ole suudetud NATO-t vene keelt kõnelevatele eestimaalastele omaseks muuta.

Joonis 43. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2001-2015 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

Venekeelsete vastajate negatiivse suhtumise kasvu NATO suhtes näitasid juba eelnevates peatükkides käsitletud küsimused (usaldus NATO vastu, NATO nägemine Eesti julgeoleku tagajana). Eelkõige ongi langus NATO liikmesuse toetamisel tingitud venekeelse elanikkonna negatiivse suhtumise süvenemisest: eestlastest toetab NATOsse kuulumist 91 protsenti, venekeelsetest vastajatest vaid 31 protsenti (Joonis 44). Mitte-eestlastest on Eesti NATO-sse kuulumise vastu 52%, 16% ei oma antud küsimuses kindlat seisukohta või ei soovi seda avaldada.

Joonis 44. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2015 (kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)

Venekeelsete elanike toetus NATO-sse kuulumisele on kogu uuringuperioodi jooksul kõikunud üles-alla. Viimaste aastate toetuse madalseisud jäävad erinevatesse kriitilistesse ajahetkedesse: 2007. aasta juunist kuni 2009. aasta suveni, 2011. aasta sügisel ja 2012. aasta kevadel. Praegu oleme jõudnud järjekordsesse langusfaasi, kus venekeelsete vastajate toetus NATOsse kuulumisele on langenud 2013. aasta kevadest kuni käesoleva ajani.

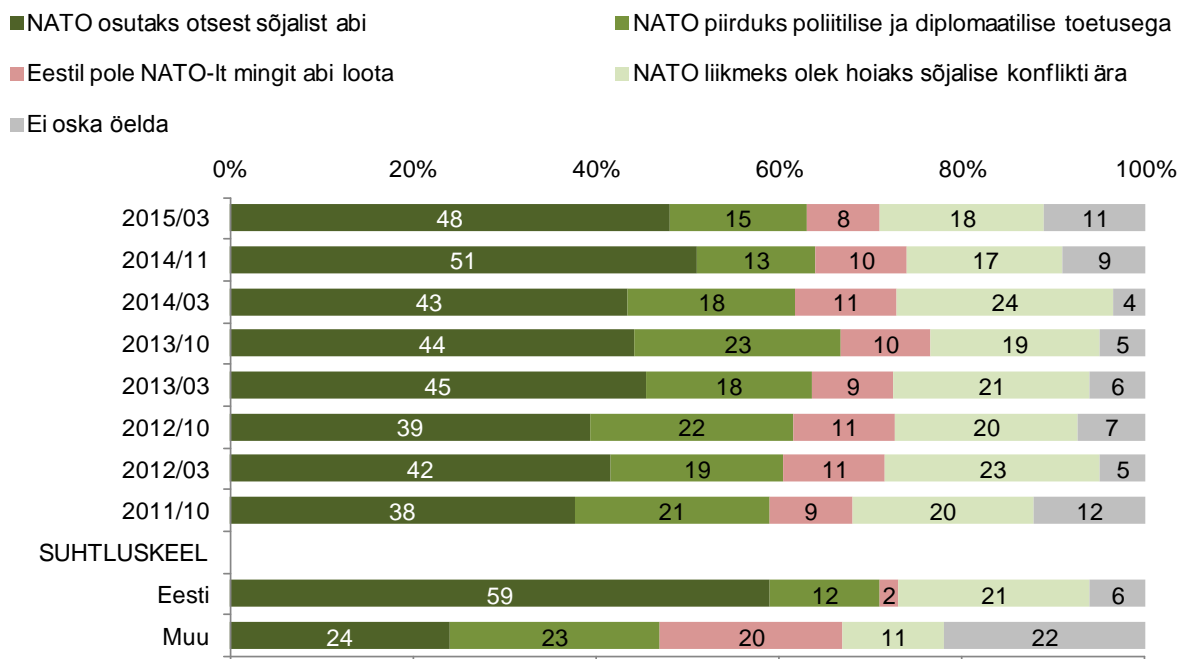
7.2 NATO abi võimaliku ohu korral

Aruande kolmandast peatükist juba selgus, et NATO-t peetakse Eesti julgeoleku tagamise peamiseks garantiiks. Ometi on aastate jooksul avalikkuses korduvalt esitatud küsimust, kas reaalse sõjaohu korral NATO artikkel 5 ikka käivitub? Seda teemat oleme oma küsitlustes ka käsitlenud ning aastate jooksul on inimeste kindlustunne selles, et NATO Eestit ähvardava sõjalise ohu korral realsel sekkub, järjest kasvanud. Elanikkonna usku NATO toetusesse on oluliselt kasvanud NATO õhuturbemissiooni paigutamine Ämarisse ja USA kaitseväekontingendi toomine Eestisse.

Ligi pooled küsitletud leiavad, et Eestit ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi, 15% arvab, et NATO piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega. 18% usub, et NATO liikmeks olek suudaks sõjalise konflikti ära hoida ja vaid 8% arvates ei oleks Eestil NATO-lt mitte mingit abi loota. (Joonis 45)

Eestikeelsete vastajate usk NATO toetusesse on märgatavalt tugevam kui muukeelsetel, mis kahtlemata tuleneb juba suhtumisest alliansi liikmeks olekusse. Kui eestlastest usub NATO sõjalisse abisse 59%, siis muukeelsete vastajate seas leiab seda vaid 24%. Viiesik venekeelsetest leiab, et Eestil pole NATOlt mingit abi loota.

Joonis 45. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht (%; N = kõik vastajad)

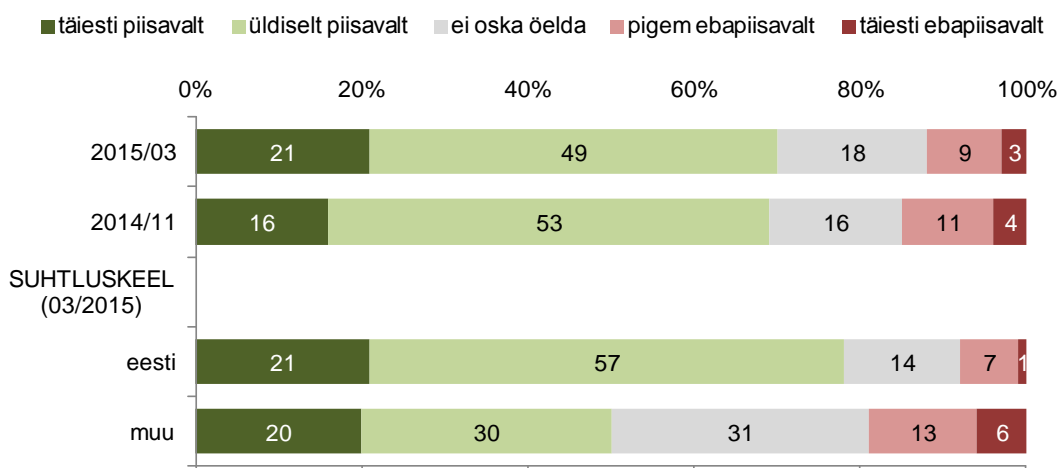

7.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele

Alates 2014. aasta novembrist oleme uurinud ka seda, kuidas suhtuvad Eesti elanikud NATO poolt juba ette võetud sammudesse Eesti julgeoleku paremaks tagamiseks.

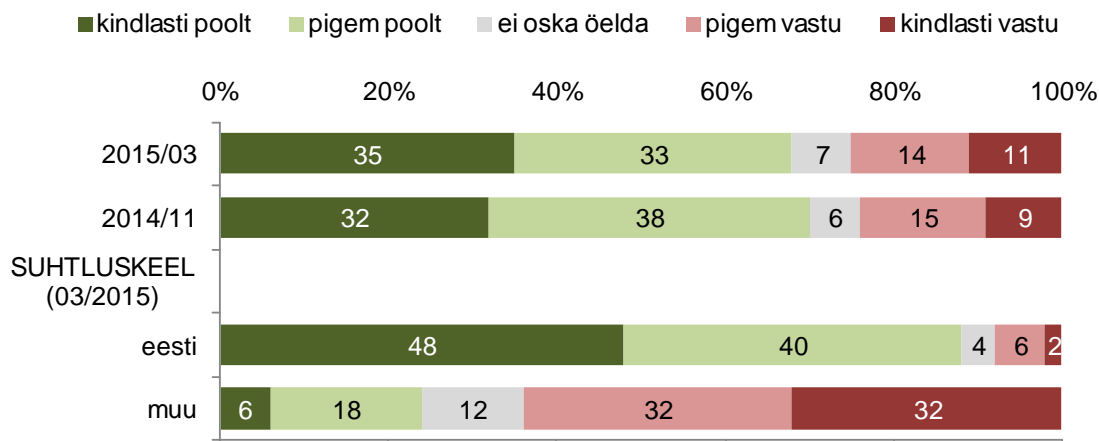
Küsitati, kas NATO on tänases julgeolekuolukorras teinud piisavalt (Joonis 46) ning kuidas suhtutakse NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis (Joonis 47).

Joonis 46. Kas NATO on teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks? (%; N = kõik vastajad)

Hinnang NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks on valdavalt positiivne, neid peab täiesti või üldiselt piisavaks 70 protsenti küsitletutest, sh, 78% eestlastest. Ka venekeelsetest vastajatest annavad pooled NATO tegevusele positiivse hinnangu. Seevastu NATO vägede kohalolekusse Eestis suhtuvad venekeelsed vastajad ülekaalukalt eitavalt, samal ajal kui eestlastest pooldavad seda ligi 90 protsenti.

Joonis 47. Kuidas te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis? (%; N = kõik vastajad)

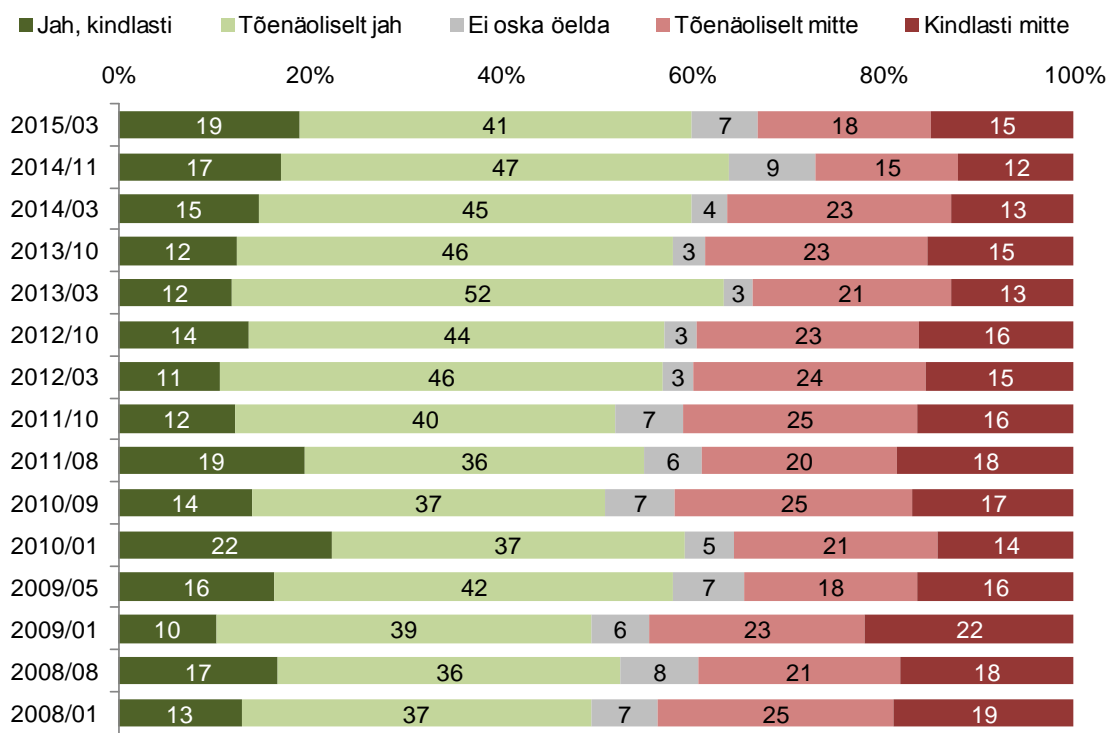
8 Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

Kaheksas peatükk kaardistab hoiakuid rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise suhtes: kui vajalikuks elanikud üldiselt peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, mis põhjustel peaks Eesti välismissioonidel osalema ja milline mulje on elanikkonnal jäänud Eesti kaitseväge senisest suurimast välismissioonist, mis leidis aset Afganistanis NATO vägede koosseisus kümne aasta jooksul.

8.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides

60% Eesti elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimale osalema rahvusvahelistes operatsioonides, sealhulgas 19% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha ([Joonis 48](#)). Rahvusvahelistes operatsioonides osalemiseks ei näe vajadust 33% küsitletutest.

Joonis 48. Kas Eesti üksused peaksid osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides? (%; N = kõik vastajad)

Oluline erinevus missioonidesse suhtumisel on eesti- ja venekeelsete vastajate vahel. Eestlaste toetus missioonidel osalemisele on sügisega võrreldes tõusnud (64 protsendilt 72 protsendile), samas venekeelsetest vastajatest poolehoid missioonidel osalemisele on langenud 43 protsendilt 32 protsendile. Missioonidel osalemise vastu on 55% venekeelsetest vastajatest.

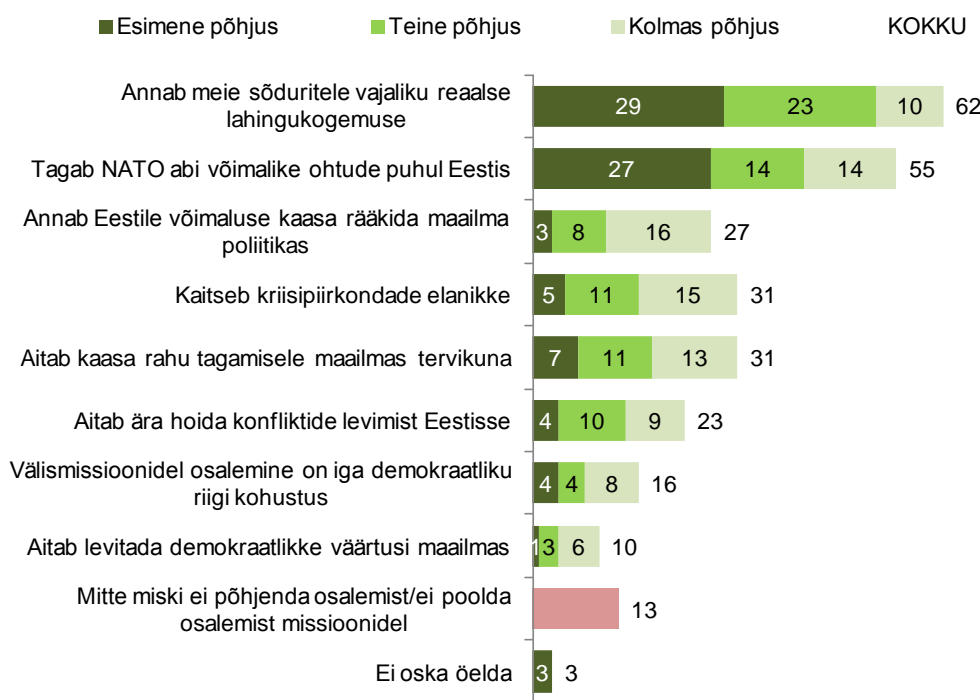
8.2 Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus.

Kahte olulisemat põhjust toodi esile peaaegu võrdselt: seda, et **missioonidel osalemine annab meie sõduritele reaalse lahingukogemuse**, pidas kõige tähtsamaks **29 protsenti** küsitletutest ning seda, et see tagab **NATO abi võimalike ohtude puhul Eestis 27 protsenti**. Summeerides kolm olulisemat põhjust, osutub kokkuvõttes olulisemaks ikkagi meie kaitseväelaste lahingukogemuse saamise argument.

Ülejäänud argumentideks, miks osaleda välismissioonidel, peetakse vastajate hinnangul veel kaasaaitamist rahu tagamisele maailmas (kolme olulisema põhjuse hulgas 31%) ning kriisipiirkondade elanike kaitsmist (31%), Eesti võimalust maailma poliitikas kaasa rääkida (27%) ja konfliktide Eestisse levimise ennetamist (23%).

Joonis 49. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (%; N = kõik vastajad)

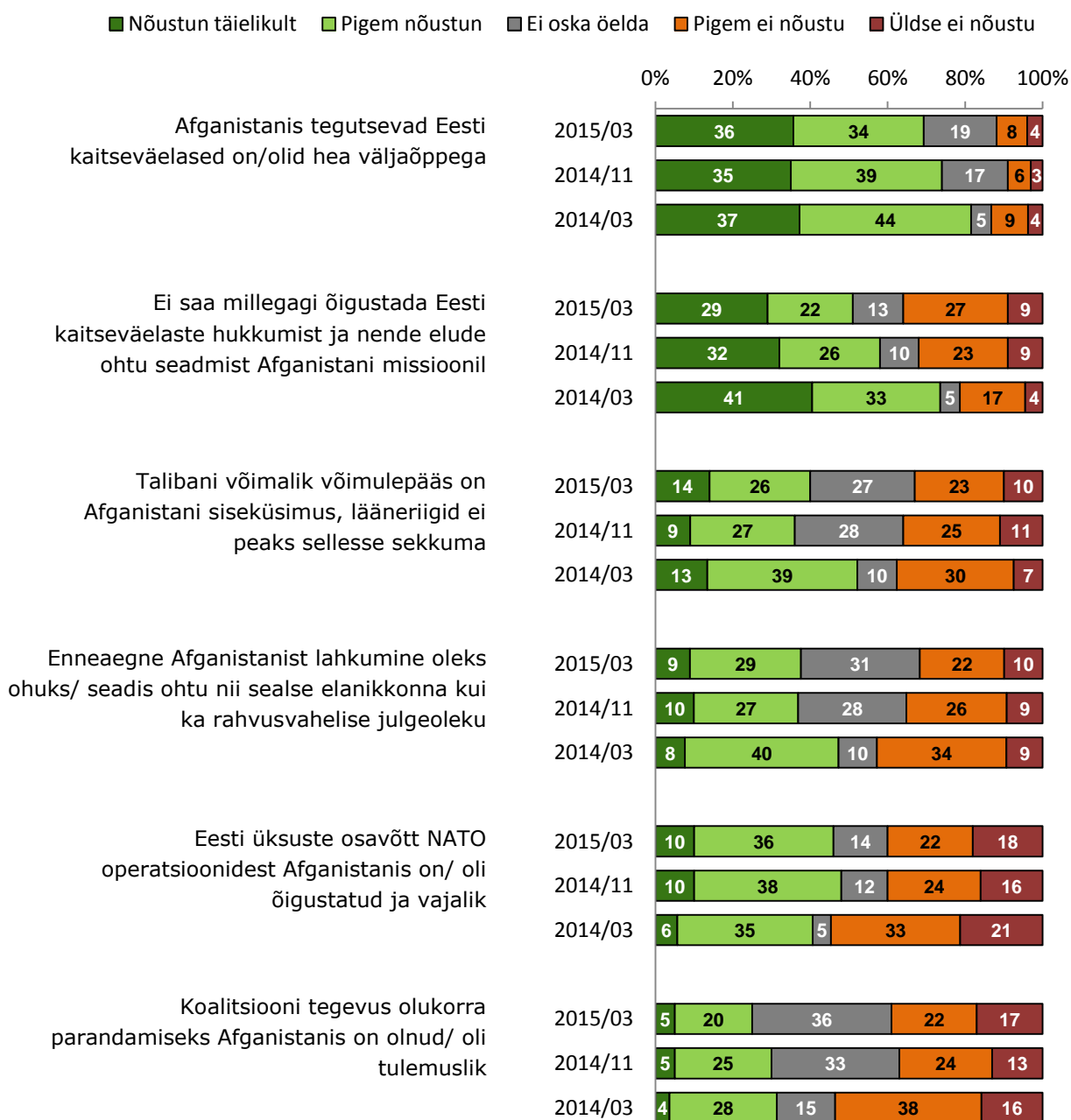
Peamiselt on toodud järjestuse taga küll eestlaste vastused: kui eestlastest märgib lahingukogemuse saamist esimese põhjusena 34% ja kolme olulisema seas 70%, siis venekeelsetest vastajatest vastavalt vaid 18% ja 43%. Teist olulisemat põhjust – NATO toetust Eestile – seab esikohale 33% ja kolme olulisema hulka 67% eestlasest ning vaid 13% ja 27% venekeelsetest. Venekeelsetest vastajatest märgib 39 protsenti, et mitte miski nimetatud argumentidest ei saa põhjendada osalemist välismissioonidel.

8.3 Afganistani operatsiooni kuvand

Eraldi teemana käsitleti uuringus Eesti elanikkonna hoiakuid seoses kaitseväge seni suurima välismissiooniga, milleks oli NATO vägede koosseisus toimunud ja eelmisel suvel läbi saanud Afganistani operatsioon. Vastajatele esitati erinevaid väiteid ja paluti hinnata, kuivõrd ta nendega nõustub.

Valdavalt olid vastajad seda meelt, et **Afganistanis tegutsevad Eesti kaitsevälased on hea väljaõppega** – sellekohase väitega on täielikult või pigem nõus 70% elanikkonnast (Joonis 50). Samas leiab 51 protsenti küsitletutest, et **Eesti kaitsevälaste hukkumist ja nende elude ohtu seadmist Afganistani missioonil ei saa millegagi õigustada**. Ülejäänud väidete puhul leidub avalikus arvamusel poolt- ja vastuargumente suhteliselt võrdselt. Seoses missiooni lõppemisega suureneb järjest nende vastajate osakaal, kes oma hinnanguid anda ei oska.

Joonis 50. Nõustumine erinevate Afganistani missiooni puudutavate väidetega, (%) ; N = kõik vastajad

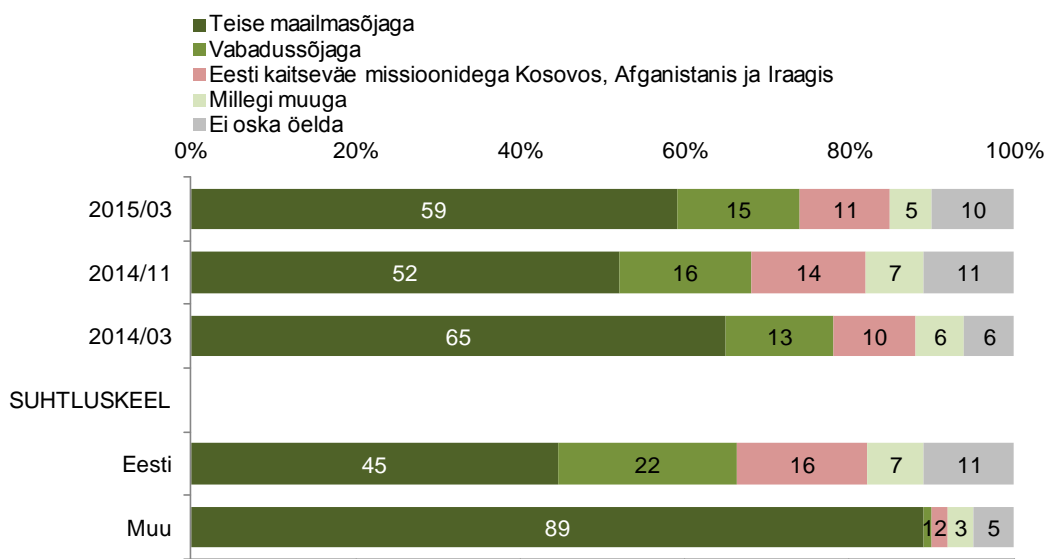
9 Veteranipoliitika

Viimase nelja uuringulaine jooksul on vastajailt täiendavalt päritud, kas sõna „veteran“ seostub neil eeskätt Teise maailmasõjaga, Vabadussõjaga või Eesti kaitseväge missioonidega Kosovos, Afganistanis ja Iraagis.

Vastustest ilmneb, et enam kui poolele elanikkonnast **seostub sõna „veteran“ ikkagi eeskätt Teise maailmasõjaga** (Joonis 51). Venekeelsed vastajad seostavad veterane märksa enam Teise maailmasõjaga kui eestlased (81% vs 45%), eestlased seevastu muukeelsetest elanikest märksa enam Vabadussõjaga (22% vs 1%). Vaid 16 protsenti eestlastest ja 2 protsenti venekeelsetest vastajatest oskavad sõna „veteran“ seostada veteranipoliitika koostajate soovitud tähendusega – Eesti kaitseväge missioonidest osavõtnutega.

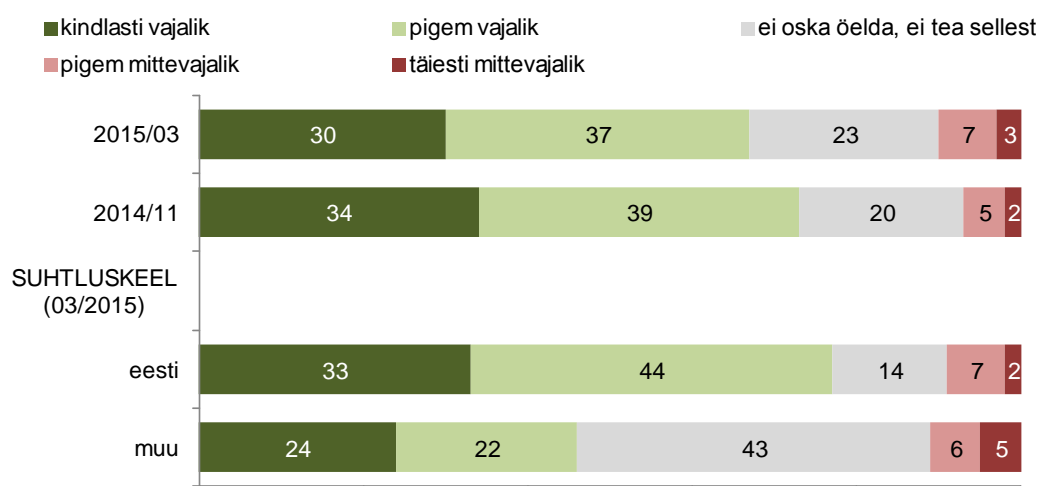
Need 5 protsenti küsitletutest, kes pakkusid veterani vasteks midagi muud, märkisid kõige sagedamini, et veterani all tuleks mõista kõikides sõdades osalenuid.

Joonis 51. Millega eeskätt seostub sõna „veteran“, (%) ; N = kõik vastajad)

Alates 2012. aastast iga aasta 23. aprillil (jüripäeval) tähistatavat veteranide päeva peab aga valdav enamik küsitletutest kindlasti või pigem vajalikuks – mida iganes nad siis sõna „veteran“ all ka ei mõtle (Joonis 52). Venekeelsete vastajate teadlikkus sellise päeva tähistamisest on veel väike – tervelt 43 protsenti ei tea sellest midagi või ei oska öelda.

Joonis 52. Suhtumine veteranide päeva tähistamise (%) ; N = kõik vastajad)

10 Riigikaitse alane teave

See peatükk hõlmab endas ülevaadet riigikaitsealase teabega seotud küsimustest: kui vajalikuks peetakse riigikaitseõpetuse õpetamist koolides ja kui suur osa vastajatest on lugenud Postimehe lisalehte Riigikaitse.

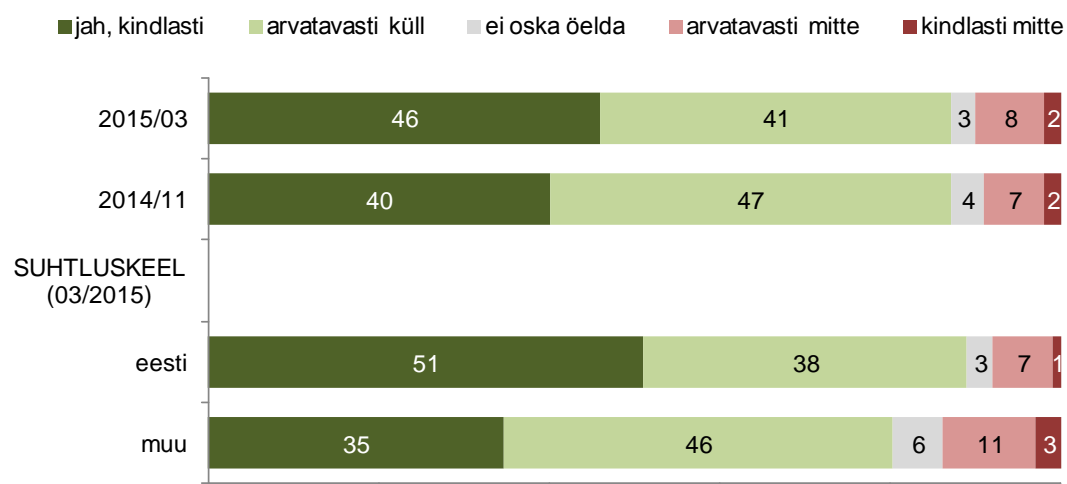
10.1 Riigikaitseõpetus koolides

Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis on Eesti elanikkond olnud püsivalt positiivne – juba 2008. aastast alates on seda kindlasti või arvatavasti vajalikuks pidanud ca neli viiendikku küsitletutest.

Eelmisel sügisel muutsime pisut küsimuse sõnastust ning nüüdsest kõlab see nii: „**Kas kõigis keskharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust?**”

Võrreldes varasemate küsitlustega on toetus riigikaitseõpetuse õpetamisele selle küsimuse põhjal veelgi valdavam: seda pidas 2014 sügisel ja peab ka nüüd märtsis kindlasti või arvatavasti vajalikuks 87 protsenti küsitletutest, seejuures 89 protsenti eesti- ja 81 protsenti venekeelsetest vastanutest.

Joonis 60. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kõigis keskharidust andvates õppeasutustes (%; N = kõik vastajad)

10.2 Postimehe vahel ilmuv lisaleht Riigikaitse

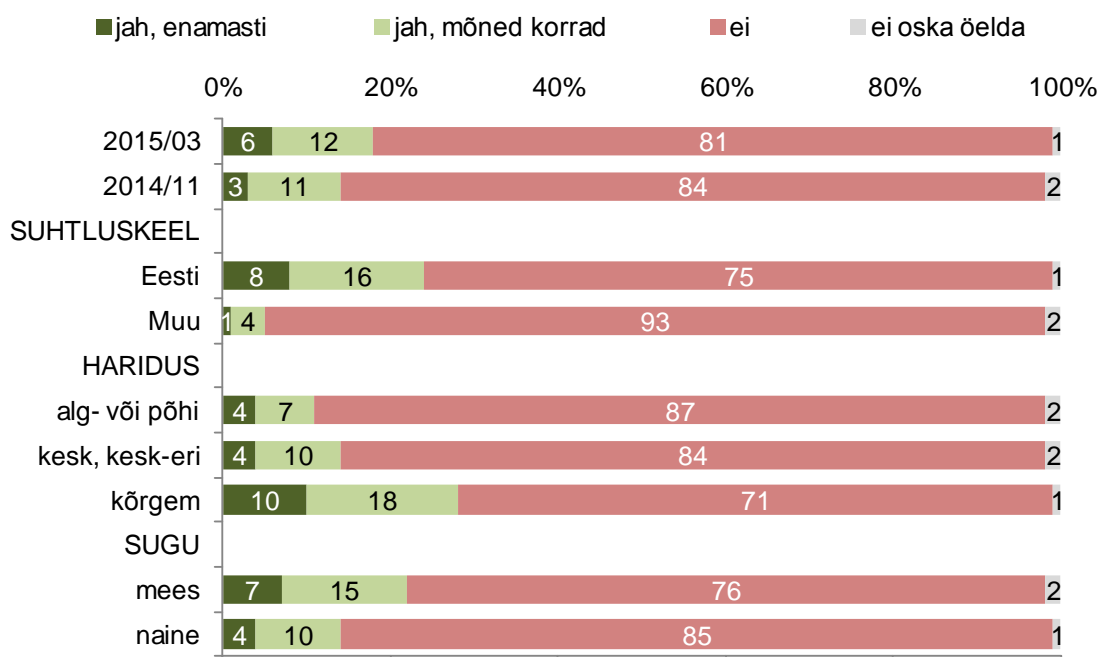
Lisaks elanike üldisele meediatarbimise kaardistamisele sisaldas uuringuankeet ka üht otseselt riigikaitsealast infoallikat puudutavat küsimust. Kui kuni 2014. aasta märtsini uuriti Eesti Ekspressi lisalehe Riigikaitse.EE loetavust, siis alates 2014 novembrist esitati küsimus Postimehe vahel ilmuva lisalehe Riigikaitse lugemise kohta.

Uuringutulemustele tuginedes võib väita, et sama suur hulk huvilisi, kui oli varem Riigikaitse.EE-l, on üles leidnud ka Postimehe lisalehe Riigikaitse.

Kui Eesti Ekspressi vahel neli korda aastas ilmuvat lisalehte Riigikaitse.EE oli aastatel 2012 – 2013 lugenud 10-14% elanikest, kusjuures 2-3% luges lehte enamikel juhtudel ja 8-11% tegi seda mõnel korral, siis **Postimehe lisalehte Riigikaitse oli lugenud 18 protsenti küsitletutest, kellest 6 protsenti tegi seda enamasti ja 12 protsenti kord või paar.**

Kuna tegemist on eestikeelse väljaandega, siis on igati ootuspärane, et eestikeelsete vastajate seas on seda lehte lugenud rohkem kui mitte-eestlaste hulgas (vastavalt 24% ja 5%). Samuti on lugejaid keskmisest rohkem kõrgema haridusega elanike (28%) ja meeste (22%) hulgas.

Joonis 61. Postimehe vahel ilmuva lisalehe Riigikaitse lugemine (%) ; N = kõik vastajad

LISAD

1 Vastuste koondtabelid

2 Sagedustabelid eestlaste vastustega

3 Sagedustabelid mitte-eestlaste vastustega

4 Sagedustabelid Eesti kodanike vastustega